

AUTOREFERAT HABILITACYJNY

dr Mateusz Rozmiarek

Spis treści

Imię i nazwisko	3
Posiadane dyplomy i stopnie naukowe	3
Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	4
Omówienie osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o kulturze fizycznej	4
Osiągnięcie główne	4
Pozostałe osiągnięcia naukowe	39
Informacje naukometryczne podsumowujące osiągnięcia naukowe	57
Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w innych uczelniach i instytucjach naukowych	58
Zagraniczny staż naukowy w Stanach Zjednoczonych	58
Współpraca naukowa z Międzynarodową Akademią Olimpijską	58
Realizacja działania naukowego Narodowego Centrum Nauki – Miniatura 7	59
Członkostwo w międzynarodowych oraz krajowych organizacjach naukowych	59
Współpraca naukowa z przedstawicielami zagranicznych ośrodków naukowych.....	59
Współpraca naukowa z przedstawicielami polskich ośrodków naukowych.....	60
Udział w międzynarodowych szkołach letnich	61
Udział w międzynarodowych oraz ogólnopolskich konferencjach naukowych	61
Uczestnictwo w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji naukowych	63
Nagrody i wyróżnienia	63
Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę	63
Prowadzenie zajęć dydaktycznych w zagranicznych ośrodkach naukowych	63
Prowadzenie zajęć dydaktycznych w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu.....	64
Organizacja spotkań popularyzujących naukę i praktykę z zakresu kultury fizycznej.....	64
Pełnienie funkcji promotorskich.....	64
Pełnienie funkcji opiekuna specjalności studiów	64
Pełnienie funkcji koordynatora tematycznego	65
Opieka nad studenckim kołem naukowym	65
Recenzowanie publikacji naukowych	65
Inne informacje	66

---

1. Imię i nazwisko

Mateusz Rozmiarek

---

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

Rok	Kierunek studiów	Uczelnia realizująca studia
Studia magisterskie		
2015	Stosunki międzynarodowe	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Studia doktoranckie		
2019	Nauki o kulturze fizycznej	Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
Studia podyplomowe		
2020	Organizacja i zarządzanie sportem	Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu
2022	Zarządzanie kulturą	Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk
	Turystyka i rekreacja	Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu
2023	Żywnienie i wspomaganie dietetyczne w sporcie	Akademia Nauk Społecznych i Medycznych w Lublinie
	Psychologia sportu	Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu

Obecnie posiadam stopień naukowy doktora nauk o kulturze fizycznej, który uzyskałem w wyniku ukończenia studiów doktoranckich na Wydziale Wychowania Fizycznego i Sportu Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie w 2019 roku, zdania egzaminów doktorskich oraz obrony dysertacji doktorskiej pt. *Polityczne uwarunkowania działalności Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w latach 1894-1942*. Promotorem rozprawy doktorskiej był prof. dr hab. Zbigniew Dziubiński (wcześniej prof. AWF dr hab. Halina Zdebska-Biziewska, zm. w 2018), promotorem pomocniczym dr Agata Kiluk, zaś recenzentami pracy prof. dr hab. Józef Lipiec (Uniwersytet Jagielloński) oraz prof. dr hab. Andrzej Pawłucki (AWF Wrocław). Powyższa praca doktorska została w 2022 roku wyróżniona dyplomem Polskiej Akademii Olimpijskiej w konkursie „Logos Olimpijski” w kategorii na najlepsze prace doktorskie z zakresu olimpizmu.

---

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

---

→ 2020 – *obecnie* – adiunkt (od 2021), a wcześniej asystent (w latach 2020-2021) w Zakładzie Turystyki Sportowej, Katedrze Kinezyjologii Sportu, Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu.

→ 2020 (styczeń-czerwiec) – pełnomocnik Rektora ds. programu Erasmus+ w Wyższej Szkole Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu.

---

4. Omówienie osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o kulturze fizycznej

---

Osiągnięciem głównym, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn.zm.), jest cykl sześciu powiązanych tematycznie artykułów naukowych pod wspólnym tytułem: **Cyrk olimpijski jako forma popularyzacji kultury fizycznej w Wielkim Księstwie Poznańskim**.

We wszystkich sześciu publikacjach wchodzących w skład cyklu występuję jako pierwszy autor, a zarazem autor korespondencyjny. W każdym przypadku byłem pomysłodawcą badań, opracowywałem metodologię, wyszukiwałem źródła poddawane badaniu, przeprowadzałem badania, analizowałem pozyskane dane i opracowywałem uzyskane wyniki. Przygotowywałem ponadto manuskrypty artykułów oraz zajmowałem się ich redagowaniem oraz korektą na każdym etapie recenzji. Łączna liczba punktacji MEiN artykułów wykazanych w ramach cyklu wynosi 480 punktów, zaś łączny wskaźnik wpływu Impact Factor wynosi 3.362.

Na cykl składają się następujące artykuły naukowe:

A) Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2021). „Popularization of Physical Culture and Tourism in the Grand Duchy of Posen: A Case Study of the *Tygodnik Poznański* (Posen Weekly) Magazine”, *The International Journal of the History of Sport*, 38(12), 1228-1248, DOI: 10.1080/09523367.2021.2002301.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.607, wkład w powstanie artykułu: 70%.

B) Mateusz Rozmiarek (2020). „Pseudo-Olympics in the Grand Duchy of Posen: The Forgotten Sports Heritage of Greater Poland”, *The International Journal of the History of Sport*, 37(15), 1517-1530, DOI: 10.1080/09523367.2020.1845154.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.648.

C) Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2021). „C. Gärtner, the Olympic Circus, and the Origins of Equestrianism in the Grand Duchy of Posen”, *The International Journal of the History of Sport*, 38(16), 1710-1728, DOI: 10.1080/09523367.2021.2023502.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.607, wkład w powstanie artykułu: 75%.

D) Mateusz Rozmiarek (2024). „Rudolph Brilloff, the Olympic Games, and Salto Mortale in Circus Performances in the Grand Duchy of Posen”, *Physical Activity Review*, 12(1), 59-71, DOI: 10.16926/par.2024.12.06.

Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 0.900.

E) Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2023). „From British Menageries and Hippodromes to the Olympic Circus in the Grand Duchy of Posen: The Origins of the Use of Ostriches in European Sport and Entertainment”, *European Review*, 31(3), 291-307, DOI: 10.1017/S1062798723000054.

Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 0.400, wkład w powstanie artykułu: 70%.

F) Mateusz Rozmiarek (2023). „Physical and Mental Health Improvement in the Grand Duchy of Posen through the Olympic Circus”, *Trames. A Journal of the Humanities and Social Sciences*, 27(77/72), 4, 383-398, DOI: 10.3176/tr.2023.4.04.

Liczba punktów MEiN: 40, wskaźnik Impact Factor: 0.200.

Czasopisma naukowe, w których opublikowałem artykuły wchodzące w skład cyklu, wybrane zostały nieprzypadkowo. *The International Journal of the History of Sport* wydawany przez wydawnictwo Taylor & Francis uchodzi obecnie za najbardziej prestiżowe czasopismo poświęcone historii sportu na świecie, posiadające zarazem najwyższy wskaźnik cytowań ze wszystkich istniejących czasopism sportowo-historycznych. *European Review* prowadzone jest przez najstarsze nieprzerwanie działające wydawnictwo na świecie – Cambridge University Press i publikuje na swoich łamach między innymi artykuły podejmujące zagadnienia nauk humanistycznych w kulturze fizycznej uwzględniających europejską perspektywę. *Trames. A Journal of the Humanities and Social Sciences* to czasopismo wydawane przez Estońską Akademię Nauk, w którym wskaźnik odrzuceń w ostatnich latach wynosił 94%. Z kolei *Physical Activity Review* to polskie czasopismo publikujące w języku angielskim, które staje się coraz bardziej rozpoznawalne w międzynarodowym środowisku badaczy kultury fizycznej. Wszystkie powyższe czasopisma stosują model dwustronnie ślepej recenzji artykułów naukowych (ang. Double-Blind Peer Review), a każdy artykuł znajdujący się w cyklu był recenzowany przez dwóch recenzentów (łącznie więc artykuły oceniało 12 recenzentów).

Wprowadzenie

Cyrki pełnią różnorodne role zarówno w obszarze kulturowym, jak i w kontekście kultury fizycznej społeczeństwa. W wymiarze kulturowym stanowią one integralny komponent dziedzictwa rozrywkowego, przenosząc ze sobą złożoną tradycję artystyczną i historyczną. Ich kontrybucja obejmuje utrzymanie oraz przekazywanie specyficznych elementów kultury, kształtując tym samym percepcję społeczeństwa na temat sztuki, zabawy oraz zdolności człowieka. W kontekście kultury fizycznej kluczowe jest propagowanie aktywności ruchowej i prezentacja umiejętności ludzkiego ciała, co wiąże się ze sprawnością fizyczną wykonawców cyrkowych i może stanowić źródło inspiracji dla innych jednostek. Przedstawienia cyrkowe są areną, gdzie ekspresja artystyczna współgra z wysiłkiem fizycznym, dostarczając wyjątkowego doświadczenia dla widzów. Przenoszą one audytorium do świata niezwykłych możliwości ludzkiego ciała, pobudzając fascynację różnorodnością talentów. Ilustrują one zróżnicowane zdolności motoryczne ludzi, a nawet mogą wzbudzić wśród widzów zainteresowanie dbałością o kondycję fizyczną, na przykład poprzez podejmowanie codziennych aktywności fizycznych i tym samym doświadczania satysfakcji z własnych postępów w zakresie sprawności cielesnej. Dodatkowo, poprzez angażowanie różnych grup wiekowych i warstw społecznych, cyrki pełnią

istotną funkcję jako społeczny czynnik integracyjny, kreując przestrzeń, w której ludzie mogą wspólnie cieszyć się różnorodnością ludzkich zdolności.

Widowiska i wszelkiego rodzaju pokazy, na czele ze spektaklami cyrkowymi, były obecne w tradycji i kulturze wielu cywilizacji od zarania dziejów. Rytualne przedstawienia rzymskiego świata starożytnego, w szczególności organizowane w Circus Maximus, wydają się być potencjalnymi prekursorami współczesnej formy cyrku (Słapek, 2010). Termin „cyrk” w starożytnym Rzymie odnosił się pierwotnie do areny przybierającej formę elipsy, służącej jako miejsce dla różnorodnych przedstawień. W IV wieku n.e. zaczęła występować tendencja do stopniowego zaniku organizowanych widowisk w rzymskich cyrkach jako skoncentrowanej formy rozrywki ze zdefiniowanym i zróżnicowanym programem. W okresie średniowiecza i renesansu, przedstawienia cyrkowe przybierały zdecentralizowaną formę, przenosząc się na rynki oraz ulice miast, gdzie artyści prezentowali swoje umiejętności (Croft-Cooke i Cotes, 1976). Wówczas to pojedyncze postacie artystyczne, wykazujące specjalizacje w dziedzinach akrobatyki, żonglerki czy tresury dzikich zwierząt, prowadziły nomadyczny tryb życia. Brakowało zorganizowanych obiektów przeznaczonych dla występów cyrkowych, jak również programu obejmującego różnorodne aspekty sztuki cyrkowej.

Okresem znaczącego rozwoju i transformacji w światowej historii cyrku był XIX wiek (May, 1953). W tym czasie przedstawienia cyrkowe ewoluowały z prostych widowisk ulicznych do bardziej zorganizowanych oraz spektakularnych inscenizacji. Początek cyrku w nowożytnym wydaniu datuje się na rok 1768, a za jego twórcę uznaje się Philipa Astley’a (1742-1814), który w późniejszych latach zbudował kilkanaście cyrków w całej Europie, w tym w 1806 roku amfiteatr zwany Olympic Pavilion czy też Olympic Theatre w Londynie, co stanowiło prawdopodobnie pierwsze bezpośrednie nawiązanie do olimpijskiego motywu w kontekście budowli prezentującej widowiska cyrkowe (Frost, 1881). Za sprawą rodziny Franconich będącej kontynuatorem spuścizny Astley’a, w 1807 roku nastąpiło otwarcie w Paryżu pierwszego Cirque Olympique – Cyrku Olimpijskiego, które można uznać za kolejny etap rozwoju nowożytnego cyrku (Wild, 2012). Po raz pierwszy od czasów starożytnego Rzymu słowa „cyrk” użyto bowiem zarówno w nazewnictwie budowli, jak również w celu określenia szczególnego rodzaju widowiska artystycznego (Włodarczyk i Rozmiarek, 2023). Cyrk francuski wraz z upływem lat oddał swoje miejsce cyrkowi niemieckiemu, zwracającemu dodatkowo szczególną uwagę na walory estetyczne oraz pedagogiczne. Spośród spektakli promowanych szyldem nawiązującym do motywu olimpijskiego, to właśnie ta forma, łącząca stare jarmarczne kuglarstwo z nowoczesnymi elementami, po raz pierwszy zawitała na ziemię Wielkiego Księstwa Poznańskiego – historycznego regionu utworzonego na mocy kongresu

wiedeńskiego w 1815 roku z dawnych zachodnich departamentów Księstwa Warszawskiego (poznańskiego oraz części bydgoskiego i kaliskiego), którego głównym ośrodkiem miejskim był Poznań, przez zaborców nazwany z języka niemieckiego Posen (Kucharczyk, 2012).

Nowo utworzone Księstwo, złożone z terytorium zachodniej Wielkopolski oraz Kujaw, zostało oficjalnie częścią monarchii pruskiej, podlegającą całkowicie władzy króla pruskiego i jego następców. Cały wcielony region stanowił ponad połowę terytorium państwa pruskiego, a Polacy stanowili blisko dwie trzecie jego ludności (Buzek, 1909). Pierwszy urzędowy spis ludności w Księstwie wskazywał, iż całkowita liczba jego mieszkańców wynosi ponad 820 tysięcy, z czego niecałe 24 tysiące zamieszkiwało Poznań (Kędelski, 1994). W pierwotnym etapie swego istnienia, szczególnie gdy na czele Księstwa w latach 1815-1830 stał w randze namiestnika książę Antoni Henryk Radziwiłł, obszar cieszył się pewną autonomią (Karwowski, 1918). Wybuch powstania listopadowego oraz znaczący udział miejscowej społeczności w jego przebiegu skutkowało likwidacją urzędu namiestnika i utworzeniem stanowiska nadprezydenta, które do 1841 roku piastował Eduard Heinrich Flottwell, manifestujący pod powłoką liberała zdecydowane podejście antypolskie z wyraźnymi inklinacjami w kierunku germanizacji (Paprocki, 1970). Represje wobec uczestników powstania i zniemczenie władzy w powiatach znacząco utrudniało rozwój wielu obszarów życia polskiego, ograniczając także możliwość dynamicznego rozwoju wychowania fizycznego i sportu, choć omawiany okres można bardziej nazwać przedsportowym (Godlewski, 2011). Nie pomógł w tym także proponujący pewne ustępstwa Fryderyk Wilhelm IV, który na początku lat 40. XIX wieku zastąpił swojego ojca na tronie Królestwa Prus (Chwalba, 2007). Co prawda w 1848 roku administracja pruska, nie wydając żadnych ustaw, postanowiła rozwiązać Księstwo i w jego miejsce utworzyć nową jednostkę zwaną Prowincją Poznańską, jednak decyzja ta spotkała się z ironią polskiego społeczeństwa, a nazwa Wielkie Księstwo Poznańskie pozostała w powszechnym użyciu w odniesieniu do wspomnianego obszaru przez następne kilkadziesiąt lat (Matusik, 2021).

Wielkie Księstwo Poznańskie, mimo że stanowiło znaczący ośrodek pracy organicznej i podejmowało wysiłki w kierunku zachowania unikatowych tradycji społeczno-kulturowych, ulegało pewnemu opóźnieniu rozwojowemu w porównaniu z innymi prowincjami Prus, także w zakresie kultury fizycznej. Kontekst polityczny, w jakim znalazło się Księstwo jako prowincja pruska, zobowiązał je do respektowania pruskich uwarunkowań i norm prawnych, co istotnie odcisnęło piętno na kulturze fizycznej. Dyrektywy polityczne wywierały często decydujący wpływ na dominujące paradygmaty kultury fizycznej, nie tylko w obszarze preferowanych dyscyplin sportowych na poziomie narodowym czy koniecznej infrastruktury, lecz także poprzez ingerencję w profesjonalne szkolenia, a nawet bezpośrednie oddziaływanie

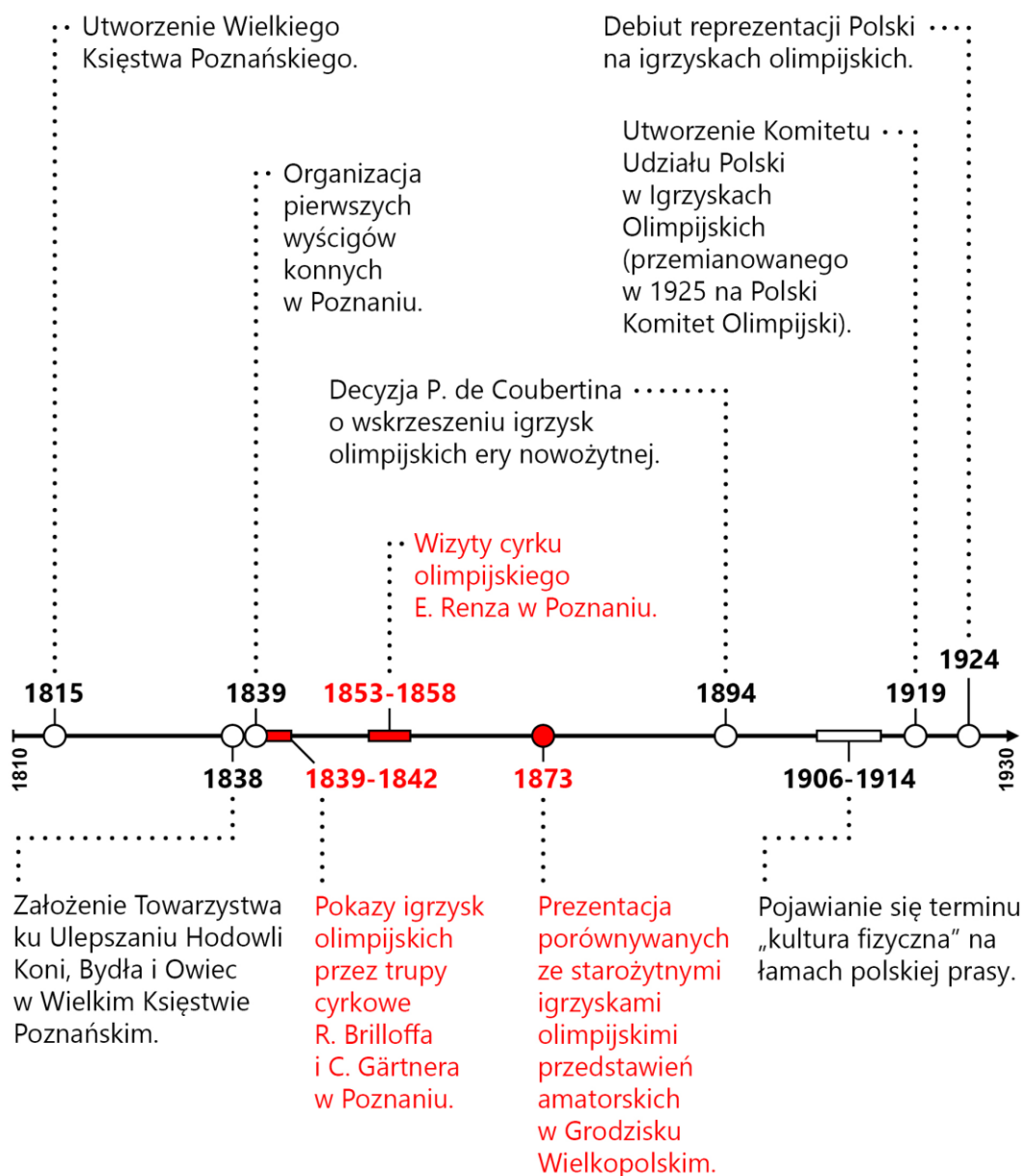
na organizację wydarzeń sportowych. Z tego względu społeczeństwo zamieszkujące Księstwo starało się łączyć kulturę fizyczną głównie z utrzymywaniem tożsamości narodowej oraz przygotowywaniem do ewentualnej walki o niepodległość. Naród wspierany był między innymi przez kościół katolicki pełniący rolę strażnika wartości kulturowych i narodowych, aczkolwiek bliższe relacje religii ze sportem, odzwierciedlające się chociażby w powstawaniu organizacji wyznaniowych zajmujących się kulturą fizyczną, przypadają na świecie na drugą połowę XIX wieku (Mazurkiewicz, 2018), a na ziemiach polskich na XX wiek (Dziubiński, 2008). Kultura fizyczna stanowiła jednak jeden z elementów budowania wspólnoty, umacniającej więzi między Polakami i podtrzymującej ducha patriotyzmu, a także promującej zdrowy tryb życia w postaci utrzymywania dobrej kondycji fizycznej i psychicznej (Demel, 2000). Znaczący wpływ na to zagadnienie miała grupa polskich aktywistów, wśród których wyróżniali się między innymi Ludwik Bierkowski, Teodor Teofil Matecki, Ewaryst Estkowski czy Hieronim Feldmanowski (Grot i Gaj, 1973). Ich zaangażowanie oraz kompetencje pedagogiczne odgrywały kluczową rolę w promowaniu edukacji fizycznej w społeczeństwie charakteryzującym się ówczesnie znaczącą przewagą niskiego poziomu sprawności fizycznej. Działania podejmowane przez wspomnianych propagatorów przyczyniły się do stopniowej transformacji powszechnego przekonania, które podtrzymywano jeszcze na początku drugiej połowy XIX wieku, iż sport jest pozbawiony istotności, bezużyteczny, a nawet prymitywny (Uściński, 2016). Wyjątek stanowiła nieliczna grupa entuzjastów pewnych form gimnastyki, a także przedstawiciele szlachty wiejskiej, zamożniejszych mieszczan i chłopów uprawiających tradycyjne dziedziny staropolskiej kultury fizycznej – polowania oraz jazdę konną.

Przywołując historię narodzin profesjonalnego sportu na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego uznaje się, iż najstarszym zorganizowanym przejawem sportu były wyścigi konne, które miały miejsce po raz pierwszy w roku 1839 na błoniach pomiędzy rzeką Wartą a Dębiną („Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego”, 1839). Inicjatorem tego przedsięwzięcia było założone rok wcześniej Towarzystwo ku Ulepszaniu Hodowli Koni, Bydła i Owiec (*Statuta...*, 1838). Prócz wzorowanych na zachodnim modelu arystokratycznych gonitw konnych organizowano specjalne konkurencje skierowane do właścicieli koni reprezentujących stan włościan lub rolników mieszczan. Od początku lat 50. XIX wieku popularność wyścigów konnych ulegała jednak stopniowemu spadkowi. W roku 1863, po wnikliwej analizie szeregu czynników zewnętrznych, takich jak absencja wsparcia finansowego ze strony rządu oraz zakaz organizacji większych zgromadzeń społecznych wprowadzony przez pruskie władze na skutek wybuchu powstania styczniowego, zdecydowano o zaprzestaniu organizacji wyścigów (Ziółkowska, 1989). Wraz z upływem lat postawały natomiast w Poznaniu ośrodki jeździeckie,

prywatne hipodromy oraz wypożyczalnie koni, oferujące indywidualne szkolenie lub jazdę rekreacyjną. Oprócz praktykowania jeździectwa, zamożniejsi mieszkańcy podejmowali także kursy pływania. Do istniejących ówczesnie sportów zaliczano również polowania i strzelectwo, głównie za sprawą działających od wielu wieków bractw kurkowych. Wymienione aktywności były adresowane głównie do jednostek o wysokim statusie społecznym, gdyż zdecydowana większość populacji mieszkańców Księstwa, nawet w przypadku manifestowania wprost chęci rozwijania swoich umiejętności jeździeckich czy strzeleckich, była zmuszona zrezygnować z praktykowania tych dyscyplin sportowych z uwagi na ograniczone zasoby finansowe.

Ważnym w odniesieniu do przedstawionych informacji jest fakt, iż termin „sport” wszedł do powszechnego języka polskiego w połowie XIX wieku (Lipoński, 1987), a pojęciem „kultura fizyczna” zaczęto się posługiwać dopiero w pierwszych latach XX wieku, czego dowodem jest pierwsze pojawienie się tego określenia na łamach polskiej prasy w artykule Zygmunta Wasilewskiego z 1905 roku, które to zaowocowało następnie jego rozprzestrzenienie się w latach 1906-1914 (Dudek, 2018). I chociaż Roman Dyboski (1909) uznawał ówczesnie atletyczne ćwiczenia fizyczne jako zaprzeczenie kultury fizycznej z uwagi na pozbawienie w nich intelektu, to jednak jego wywodu nie można odnieść do artystów cyrkowych, którzy posługiwali się kombinacją inteligencji, zdolności fizycznych i umiejętności artystycznych, gdyż planowanie oraz precyzyjne wykonywanie przedstawień cyrkowych wymagało od nich umiejętności myślenia strategicznego, rozumienia dynamiki występu oraz zdolności do szybkiego podejmowania decyzji w przypadku nieprzewidzianych sytuacji. Myśliciele XIX wieku nie używali natomiast pojęcia kultura fizyczna z uwagi na między innymi bariery natury językowej (związane z przyjęciem tego terminu z zachodu) oraz politycznej (negatywnie kojarzonej z pojęciami *Kulturkampf* czy *Kulturträger*), traktując jako jej synonim głównie wychowanie fizyczne, wiązane nawet przez niektórych z określeniem hodowli (Śniadecki, 1857) czy w późniejszym okresie zabawy (Jordan, 1891). Na potrzeby realizowanych badań przyjęto pojęcie kultury fizycznej rozumianej jako ogół spektrum pozytywnych inicjatyw ukierunkowanych na potęgowanie sił psychofizycznych jednostki, poprzez zastosowanie różnorodnych środków, identyfikację wielu kategorii wartości oraz realizację różnorodnych działań (Dudek, 2018). Tak zarysowany koncept ówczesnej kultury fizycznej wydaje się być najbardziej adekwatny i odróżnia się od licznych współczesnych definicji tego zagadnienia uwzględniających rozmaite formy, począwszy od profesjonalnego sportu wyczynowego, przez rehabilitację ruchową, rekreację i wychowanie fizyczne, aż po edukację olimpijską czy turystykę włącznie (Kosiewicz, 2004; Michaluk, 2011; Zowisło, 2020). Z kolei pojawiające się pod koniec lat 30. XIX wieku na ziemiach polskich znajdujących się pod zaborami pierwsze

cyrki olimpijskie, choć wyprzedzały utworzenie Komitetu Udziału Polski w Igrzyskach Olimpijskich o 80 lat, a debiut reprezentacji Polski w olimpijskich rozgrywkach o 85 lat (Wryk, 2012; Słoniewski, 2021), to jednak w żadnym wymiarze nie mogą być łączone z polskimi sportowcami czy nowożytnymi igrzyskami olimpijskimi. Nie mają też żadnego związku z zasadą *fair play* (Kowalska, 2020). Ich celem nie było wskrzeszenie igrzysk olimpijskich i abstrahując od faktu, czy propagowały ideę olimpijską świadomie czy nie, pełniły po prostu istotną funkcję społeczną, co udowodniono stosunkowo dużą liczbą przedstawień (średnio kilkudziesięcioma występami w sezonie) oraz dużym zainteresowaniem widowiskami (według relacji prasowych, areny cyrkowe były często zapełniane do ostatniego miejsca). Poniższa oś czasu wizualizuje ich występowanie na tle innych powyżej opisanych wydarzeń:

Ryc. 1: Oś czasu wizualizująca występowanie cyrków olimpijskich (zaznaczone kolorem czerwonym) na tle innych wydarzeń historycznych, w szczególności związanych ze sportem i olimpiżmem. Opracowanie własne.

Tematyka cyrkowa na gruncie polskim była dotychczas w ramach nauk o kulturze fizycznej jedynie w niewielkim zakresie eksplorowana. Za najważniejszego badacza tego zagadnienia, a zarazem specjalistę od historii sportu zapasniczego i rozwoju atletyki na ziemiach polskich od drugiej połowy XIX wieku aż do 1939 roku, który w swoim obszernym dorobku naukowym opracował między innymi artykuły na temat protosportowego charakteru widowisk cyrkowych, należy uznać Piotra Godlewskiego (1990, 2000, 2011, 2018). Związek sztuki cyrkowych atletów z licznymi aspektami kultury fizycznej dostrzegał także w swoich pracach najbardziej uznawany w środowisku międzynarodowym polski badacz historii sportu Wojciech Lipoński (1971, 1973, 1987, 2012). Pozostałe prace na polskim rynku wydawniczym, zarówno popularnonaukowe, jak i naukowe, odnoszą się bardziej do kulturowego oraz cywilizacyjnego znaczenia cyrku. Z perspektywy podejmowanego tematu należy szczególnie wyróżnić książkę *Był cyrk olimpijski...* reportera i publicysty teatralno-literackiego Bogdana Danowicza (1984), która stanowiła jedną z inspiracji do podjęcia zagadnienia przedstawianego w cyklu habilitacyjnym. Nie mniej istotne okazały się być monografie naukowe oraz artykuły specjalizującego się w XIX-wiecznej historii poznańskiej sceny teatru Krzysztofa Kurka (2008, 2012, 2013, 2017), a także – z racji występowania zwierząt na arenach cyrkowych – dzieło poświęcone staropolskim zwierzyńcom i menażeriom Aleksandry Jakóbczyk-Goli (2021).

Celem głównym niniejszego cyklu artykułów naukowych było ukazanie genezy oraz rozwoju cyrków olimpijskich występujących od lat 30. XIX wieku na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego w kontekście propagowania oraz kształtowania kultury fizycznej. Przegląd tego tematu badawczego ma istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju nauk o kulturze fizycznej, a precyzyjniej – dziejów kultury fizycznej, gdyż rozszerza zrozumienie roli cyrków w kulturze fizycznej oraz identyfikuje zapomniane postaci oraz wydarzenia, przyczyniając się do uzupełnienia wiedzy z zakresu historii kultury fizycznej na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Do celu głównego cyklu odniesiono także szczegółowe cele, które koncentrowały się na rozpoznaniu miejsca kultury fizycznej w XIX-wiecznej prasie wydawanej na terenie Księstwa, identyfikacji elementów sportowych w spektaklach prezentowanych przez cyrki olimpijskie, ustaleniu wiarygodnych informacji biograficznych na temat zapomnianych antreprenerów będących liderami olimpijskich trup cyrkowych, jak również analizie roli cyrku jako lokalnej atrakcji rozrywkowej, która pośrednio przyczyniała

się do wzmocnienia kondycji psychofizycznej społeczeństwa oglądającego widowiska. Z tego względu, przystępując do podejmowania badania, założono następujące hipotezy badawcze:

Hipoteza główna: Pojawienie się cyrków olimpijskich na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego wpłynęło na propagowanie i kształtowanie kultury fizycznej w tym regionie.

Hipoteza szczegółowa nr 1: Pomimo braku formalnej terminologii obejmującej pojęcie kultury fizycznej w XIX wieku, wydawana na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego prasa podejmowała eksplorację tematów z nią związanych; w efekcie, w przypadku odnalezienia notatek prasowych poświęconych występom cyrków olimpijskich, prasa może służyć jako główne źródło badania związków kultury fizycznej z cyrkami olimpijskimi.

Hipoteza szczegółowa nr 2: Cyrki olimpijskie prezentujące spektakle oparte na jeździe konnej w większym stopniu propagowały jeździectwo w Wielkim Księstwie Poznańskim, aniżeli Towarzystwo ku Ulepszeniu Hodowli Koni, Bydła i Owiec organizujące wyścigi konne.

Hipoteza szczegółowa nr 3: Wprowadzanie elementów sportowych do widowisk cyrków olimpijskich na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego rozszerzało wśród jego odbiorców świadomość o ówczesnie nieznanymi formach uprawiania sportu.

Hipoteza szczegółowa nr 4: Chociaż antreprenerzy będący liderami olimpijskich trup cyrkowych występujących na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego byli postaciami zapomnianymi, ich biografie są istotne dla zrozumienia genezy i rozwoju cyrków olimpijskich, a w konsekwencji kultury fizycznej, której byli propagatorami.

Hipoteza szczegółowa nr 5: Widowiska cyrku olimpijskiego w Wielkim Księstwie Poznańskim upowszechniały wzorzec człowieka silnego i sprawnego oraz krzewiły wśród widzów postawę życiową opartą na pożądanym kulturalnie i zdrowotnie nawykach.

Pierwotna cezurą czasową artykułów zawartych w cyklu została określona na podstawie zestawienia australijskich naukowców Toohey i Veala (2007), zwizualizowanego w tabeli 1 zamieszczonej w autoreferacie na stronie 14. Za cezurę początkową przyjęto początek lat. 30 XIX wieku, gdyż zgodnie z informacją badaczy, w tym okresie miały odbywać się rozgrywki nazwane „zawodami greckimi” (ang. Greek Competitions) w Poznaniu. Z kolei za cezurę końcową przyjęto koniec lat 70. XIX wieku, gdyż w trakcie tego dziesięciolecia miały odbywać się „igrzyska olimpijskie” (ang. Olympic Games) we Wrześni. Badacze nie określili jednak konkretnych lat rozgrywania tych zawodów, co należało ustalić w trakcie prowadzonych badań. Ostatecznie dotarto do źródeł wskazujących na rok 1839 jako datę wystawiania pierwszych cyrków olimpijskich w Poznaniu, które mogły być nazywane zawodami greckimi z racji kojarzonego ze starożytnymi igrzyskami olimpijskimi przymiotnika „olimpijski” w nazwie, a także rok 1873 jako datę prezentacji porównywanych ze starożytnymi igrzyskami

olimpijskimi przedstawień w Grodzisku Wielkopolskim (a nie we Wrześni, jak wskazywali badacze). Ostateczna cezura czasowa realizowanych badań obejmuje więc lata 1839-1873, zaś w całym tym okresie, jak udowodniono, cyrk olimpijski wielokrotnie przyjeżdżał ze swoimi spektaklami na ziemię Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

Table 3.2. Some Olympic Games revivals

Year	Event	Organisers	Country
1662–1952	Cotswold 'Olympick Games'	Robert Dover	England
1679	'Hampton Court Olympics'	Royal court	England
1790	Proposed Games in Paris		France
1779	Olympic Games, Worlitz		Germany
1819–present	Highland Games		Scotland & overseas
1830s	'Greek Competitions', Poznan	Commercial	Poland
1834, 1836	Scandinavian Olympic Games, Ramlösa	Johann Schartau	Sweden
1844	Montreal 'Olympic Games'	Olympic Club	Canada
1849–1895	Much Wenlock Games – annual	W.P. Brookes	England
1853	Franconi's Hippodrome, New York	Commercial	USA
1859, 1870, 1875, 1888	'Zappas Games', Athens	Evangelios Zappas	Greece
1861	Wellington Games	Shropshire Olympian Soc.	England
1862–67	Liverpool Olympics, annual	Liverpool Athletic Club	England
1866	Olympic Festival, Llandudno	Athletic Society of GB	Wales
1866–68, 1874, 1877, 1883	National Olympiad Assn. Games (London, Birmingham, Wellington, Much Wenlock, Shrewsbury, Hadley)	National Olympiad Assn.	England
1870s	'Olympic Games', Wrzesnia		Poland
1892	Campaign for 'Anglo-Saxon Olympiad'	J.A. Cooper	England
1893	'Ancient Greco-Roman Games'	Olympic Club of San Francisco	USA

Tab. 1: Tabelaryczne podsumowanie zatytułowane *Some Olympic Games Revivals* i opublikowane w monografii *The Olympic Games: A Social Science Perspective*, którą napisali Kristine Toohey i Anthony J. Veal (s. 29). Czerwone obramowania wskazujące na rozgrywki na ziemiach polskich stanowią uzupełnienie własne.

Badania zostały wykonane w okresie od czerwca 2019 roku do sierpnia 2023 roku przy użyciu zasad oraz procedur wykorzystywanych w badaniach historycznych (Topolski, 1984). Stanowiły one fundamenty procesu zbierania i interpretacji danych, kierując uwagę na niezbędne aspekty krytycznego podejścia do źródeł oraz konieczność uwzględniania kontekstu społeczno-kulturowego w analizie przeszłości. Zastosowano niereaktywne metody badawcze, takie jak analiza treści oraz badania porównawcze i historyczne (Babbie, 2017). Metody te są bowiem stosowane również w naukach humanistycznych o kulturze fizycznej i uznawane za odpowiednie do analizy przeszłości związanej z ludzkimi oraz społecznymi działaniami (Pawłucki, 2015). Przebadano zarówno materiały źródłowe sięgające ponad 150 lat wstecz, jak

i obszerną literaturę naukową. Ze względu na upływ czasu od opisanych wydarzeń, wiele potencjalnie istotnych źródeł uległo zniszczeniu z powodu różnych perturbacji historycznych, włącznie z wojnami. Ten fakt został potwierdzony w Archiwum Państwowym w Poznaniu, Archiwum Głównym Państwa Brandenburgia w Poczdamie i Bibliotece Państwowej w Berlinie – najważniejszych miejscach badań i zarazem instytucjach, które posiadają największą liczbę zachowanych materiałów dotyczących obszarów wchodzących w skład Wielkiego Księstwa Poznańskiego. W trakcie prowadzenia badań odwiedziono jednak łącznie kilkadziesiąt różnych archiwów i bibliotek, w zdecydowanej większości których stwierdzono brak wartościowych z punktu widzenia realizacji badań dokumentów historycznych, z wyjątkiem pojedynczych afiszy promujących wystąpienia cyku olimpijskiego, XIX-wiecznych książek traktujących o historii cyrku na świecie, a także ogólnotematycznej prasy relacjonującej bieżące wydarzenia i tym samym mogącej potencjalnie podejmować na swoich łamach tematykę cyrkową, co należało zweryfikować. Ostatecznie więc badanie obejmowało analizę źródeł pierwotnych (szczególnie w postaci prasy) i wtórnych. Przy analizie informacji prasowych korzystano głównie z polskich bibliotek cyfrowych, najczęściej Wielkopolskiej i Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej, a także Polony. W ich zbiorach odnaleziono zostały w zdigitalizowanej formie wszystkie najważniejsze tytuły prasowe wydawane na obszarze Księstwa w XIX wieku.

Łącznie we wszystkich artykułach wchodzących w skład cyklu zamieszczono 581 przypisów, z czego 305 odnosi się do artykułów naukowych bądź pozycji książkowych, 268 odnośników dotyczy XIX-wiecznych źródeł prasowych, a 8 pozostałych stanowią inne źródła archiwalne (pośród których znajdują się historyczne statuty, programy, umowy, sprawozdania).

Charakterystyka artykułów wskazanych w cyklu:

Artykuł nr 1: „Popularization of Physical Culture and Tourism in the Grand Duchy of Posen: A Case Study of the *Tygodnik Poznański* (Posen Weekly) Magazine” → publikacja w *The International Journal of the History of Sport*

Artykuł stanowi teoretyczne wprowadzenie do podejmowanej w cyklu tematyki popularyzacji kultury fizycznej na ziemiach Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Celem artykułu było zweryfikowanie sposobów popularyzacji kultury fizycznej oraz turystyki wśród ludności zamieszkującej Wielkie Księstwo Poznańskie poprzez prasę lokalną, co wykonano na przykładzie ukazującego się w Poznaniu w latach 1862-1863 czasopisma *Tygodnik Poznański*.

Weryfikacja tego zagadnienia wydawała się od samego początku istotna, gdyż ze względu na znaczący wpływ władz pruskich na treść prasy polskojęzycznej, warunki do propagowania kultury fizycznej wśród Polaków na terenie ich podzielonej ojczyzny nie były sprzyjające. Mimo to, wydawnictwa prasowe XIX wieku najczęściej skupiały się na wielkopolskim regionalizmie nie tylko w ujęciu wielotematycznym, a także i sektorowym, przytaczając zarówno materiały informacyjne, jak i publicystyczne, przeważnie odnoszące się do kwestii historycznych, literackich, krajoznawczych lub społeczno-kulturowych, kładących szczególny nacisk na wychowanie narodowe, pielęgnowanie języka polskiego, jak również podtrzymanie ducha narodowego oraz idei solidarności narodowej. Sporą popularnością cieszyły się między innymi takie tytuły prasowe, jak *Gazeta Wielkiego Xięstwa Poznańskiego* (1815-1865), *Przyjaciel Ludu* (1834-1849), *Orędownik Naukowy* (1840-1845), *Przegląd Poznański* (1845-1865), *Gazeta Polska* (1848-1850), *Gazeta Wielkopolska Niedzielną* (1849-1850) czy też *Przyroda i Przemysł* (1856-1858). Chociaż głównym zadaniem wybranego do badania *Tygodnika Poznańskiego* będącego niejako ich kontynuatorem było „przedstawić obraz ruchu umysłowego krajowego i zagranicznego w literaturze, oświacie i przemyśle, i dzielić się z publicznością nabytkami poszukiwań na polu naukowym w formie przystępnej” („Tygodnik Poznański”, 1862), to jednak z racji posiadania na swoich łamach między innymi części poświęconych życiorysom, pamiętnikom, korespondencji oraz różnościom, istniało prawdopodobieństwo, że może on uwzględniać, choćby w niewielkim zakresie, zagadnienia dotyczące kultury fizycznej. Wzięto natomiast pod uwagę, iż do lat 60. XIX wieku rozwój kultury fizycznej na terytorium polskim, szczególnie w pruskim sektorze, charakteryzował się niekorzystnymi uwarunkowaniami wynikającymi z polityki mocarstw rozbiorowych. Germanizacja terytoriów kontrolowanych przez Prusy znacząco utrudniała wszelkie możliwości rozwojowe oraz ograniczała polskie organizacje promujące aktywność fizyczną, dlatego Polacy poszukiwali innych środków wzmocnienia kultury fizycznej w społeczeństwie. Na początku jedynymi opcjami okazały się prywatne zajęcia rekreacyjne i sportowe, a od końca lat 30. XIX wieku zorganizowane zajęcia sportowe takie jak pływanie, jazda konna, strzelectwo, polowania czy gimnastyka (Piasecki, 1925). Mając do czynienia z badaniami historycznymi wykorzystano metodę analizy treści do wyszukiwania w tygodniku zarówno znanych ówczesnie pojęć z zakresu kultury fizycznej, jak również wszystkich form uczestnictwa w niej. Całość pozwoliła na weryfikację treści pod kątem kwestii związanych z kulturą fizyczną na łamach wszystkich 65 numerów gazety zawierającej łącznie 520 stron.

Badanie wykazało, iż pomimo ograniczeń w dostępie do popularnej wiedzy naukowej na temat aktywności fizycznej, polscy czytelnicy mogli dostrzec wpływ edukacji fizycznej na

rozwój człowieka, co potwierdzał już Bogdan Tuszyński (1981) w przeprowadzonej przez siebie analizie wątków sportowych w innych tytułach prasy polskiej. Charakteryzując periodyki pierwszej połowy XIX wieku skupił się on jednak głównie na kwestiach związanych z wychowaniem fizycznym, zaś rozwój kultury fizycznej możemy rozpatrywać szerzej, także w kontekście funkcjonowania jednostki w społeczeństwie, co zauważyła między innymi Ewa Kałamacka (2003) i co było niezwykle istotne z perspektywy przyszłych dążeń do wyzwolenia narodowego. Na łamach analizowanego w badaniu *Tygodnika Poznańskiego* wątki związane z kulturą fizyczną były głównie informatywne i pojawiały się w kontekście innych tematów, choć zwracano uwagę między innymi na zagadnienie siły fizycznej, odwagi, zręczności, pracy fizycznej, relacji między stanem fizycznym a psychicznym, a nawet między istnieniem państw a rozwojem fizycznym ich obywateli. Jeden z autorów notatek łączył bowiem siłę, męstwo oraz zręczność z osobami sprawnymi fizycznie, które w swoim podejściu do życia cechowały się często śmiałością, dzielnością, a nawet heroicnością. Inny odnosił się do popularnej ówczesnie opinii, iż osoby pracujące fizycznie bardzo często nie mają odpowiedniego wykształcenia i nie są też w stanie dorobić się własnego majątku, a co za tym idzie – żyć na godnym poziomie. Wtórował mu kolejny autor, który wskazywał, iż prawdopodobnie najlepszym kandydatem do zawodu nauczyciela będzie osoba najsilniejsza, najbardziej sprawna, o dobrej kondycji nie tylko psychicznej, ale i (lub przede wszystkim) fizycznej. Następny dostrzegał zależności między istnieniem państwa a życiem jego obywateli i wskazywał jednocześnie, iż brak struktur państwowych negatywnie odbija się na rozwoju osób, w tym rozwoju fizycznym. Pozostali zaś porównywali budowę fizyczną osób różnych narodowości czy też dostrzegali powiązanie kondycji fizycznej z kondycją psychiczną zauważając, że jej osłabienie wpływa nie tylko na samopoczucie, ale i błędne podejmowanie decyzji. W jeszcze innej notatce podkreślano, iż kwestia fizyczności jest jednym z czynników ulegających zmianie z upływem lat. *Tygodnik Poznański* dwukrotnie odnosił się także do tematu gimnastyki, którą w wersji racjonalnej łączono z elementami zdrowego trybu życia i która miała przede wszystkim zachęcać do ruchu oraz dbałości o własną kondycję fizyczną. W efekcie, chociaż wybrane do badania pismo nie przyczyniało się w sposób bezpośredni do propagowania aktywności fizycznej wśród swoich czytelników, to jednak prezentowane na jego łamach eseje mogły mieć pośredni wpływ na przygotowanie fizyczne Polaków. Publikujący tam autorzy kładli z kolei szczególny nacisk na zwiedzanie i turystykę, a sam tygodnik był jednym z pierwszych periodyków posiadających oddzielny dział poświęcony turystyce, co uświadamiało polskim czytelnikom wartości i zalety ziem polskich pozostających mimo panowania Prus częścią polskiej tożsamości narodowej.

Odkrycia przedstawione w artykule w odniesieniu do osiągnięcia głównego cyklu:

Mimo braku pełnych tekstów na temat kultury fizycznej, *Tygodnik Poznański* publikował na swoich łamach treści zawierające odniesienia do niej w różnych kontekstach i odnoszące się między innymi do wysiłku fizycznego, odwagi, siły, zręczności i sprawności manualnej czy też związków między kondycją fizyczną i psychiczną, co czyniło periodyk ważnym wśród polskojęzycznej prasy XIX wieku w Wielkim Księstwie Poznańskim. Gazeta ta jest jedynie przykładem, choć wizualizuje sposoby prezentowania zagadnień związanych z kulturą fizyczną także i w innych tytułach prasowych. Co prawda akurat na jej łamach zdecydowanie bardziej skupiano się na kwestiach krajoznawczych i turystycznych, aniżeli bezpośrednio związanych z ćwiczeniami fizycznymi czy aktywnością ruchową, przez co może stanowić cenne źródło do badań nad historią turystyki w XIX wieku, to jednak pojawiające się w niej wzmianki dotyczące kondycji fizycznej oraz jej powiązań z życiem codziennym obywateli są warte docenienia, szczególnie w kontekście powszechnego deficytu tego typu informacji w społeczeństwie.

Artykuł nr 2: „Pseudo-Olympics in the Grand Duchy of Posen: The Forgotten Sports Heritage of Greater Poland” → publikacja w *The International Journal of the History of Sport*

Inspiracją do napisania artykułu było zestawienie prezentujące różne formy odrodzenia igrzysk olimpijskich, które zostało zamieszczone w napisanej przez australijskich naukowców Kristine Toohey z Uniwersytetu Griffitha i Anthony’ego J. Veala z Uniwersytetu Technicznego w Sydney książce *The Olympic Games: A Social Science Perspective* (2007) i w którym badacze wskazywali, iż w latach 30. oraz 70. XIX wieku na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego (a dokładniej w Poznaniu oraz we Wrześni) odbywały się „greckie zawody” oraz „igrzyska olimpijskie”. Naukowcy nie przytaczali przy tym jakichkolwiek wiarygodnych źródeł ani bardziej szczegółowych danych, a jedynie wspominali o tych wydarzeniach. Eventy te korelują z kategorią amatorskich imprez sportowych, określanych jako igrzyska pseudo-olimpijskie (ang. pseudo-Olympics), które od XVII wieku, z uwagi na wzrastające zainteresowanie dziedzictwem starożytnej Grecji i Rzymu, odbywały się w Europie i Ameryce Północnej (Redmond, 1988). Toohey i Veal zaprezentowali kilkanaście przykładów takich wydarzeń, z których jedynie dwa odbywały się na ziemiach polskich (oba w granicach zaboru pruskiego), co zostało zobrazowane w tabeli nr 1 na stronie 14 autoreferatu.

Celem opisanego w artykule badania było odnalezienie, a następnie zweryfikowanie wszelkich istniejących materiałów źródłowych traktujących na temat igrzysk olimpijskich we

Wrześni w latach 70. XIX wieku, przy jednoczesnym sprawdzeniu, czy rozgrywane tam igrzyska można porównać do innych zawodów nazywanych igrzyskami pseudo-olimpijskimi. Przedstawienie wyników badań zostało poprzedzone wskazaniem konkurencji sportowych znajdujących się w innych, wcześniej rozgrywanych w innych częściach świata igrzysk pseudo-olimpijskich, które uzupełniane były dodatkowymi pokazami akrobatycznymi lub występami muzycznymi inspirowanymi starożytnymi agonami sztuki czy muzyki. Scharakteryzowano także rozwój kultury fizycznej na ziemiach Wielkiego Księstwa Poznańskiego poprzez dokonanie przeglądu występujących do lat 70. XIX wieku form uprawiania sportu, a także innych aktywności odnoszących się do zdrowia, pośród których ważną rolę pełniły działania związane z profesjonalną rehabilitacją czy też gimnastyką, demonstrowaną publicznie podczas pokazów plenerowych w Poznaniu. Warto przy tym nadmienić, iż powstawanie pierwszych organizacji proponujących społeczeństwu regularne ćwiczenia gimnastyczne, które stanowiły zorganizowaną przeciwwagę dla niemieckiego związku gimnastycznego (niem. Turnverein) wzmacniającego prócz sprawności fizycznej także niemieckiego ducha narodowego, datuje się już na pierwszą połowę lat 60. XIX wieku („Dziennik Poznański”, 1862). Wraz z upływem lat zyskiwały one na popularności, także ze względu na rozwijanie wszechstronnych umiejętności fizycznych oraz niekwestionowany charakter widowiskowy gimnastyki. Należy natomiast podkreślić, iż na ziemiach Księstwa, pierwsze gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” – ruchu społeczno-kulturalnego i sportowego o charakterze narodowym, który odegrał istotną rolę w krzewieniu aktywności fizycznej, wzmacnianiu tożsamości narodowej w okresie zaborów oraz kształtowaniu postaw obywatelskich, przypadają dopiero na lata 80. XIX wieku i takie miasta jak Inowrocław, Poznań, Bydgoszcz czy Szamotuły (Grotówna, 1963).

W kontekście olimpijskich rozgrywek na ziemiach Wielkiego Księstwa Poznańskiego, wykonana analiza treści dostępnych źródeł prasowych pozwoliła, choć w ograniczonym zakresie, rzucić światło na pewne wydarzenie wystawiane najprawdopodobniej przez trupę cyrkową bądź teatralną, które jednak miało miejsce nie we Wrześni, a w Grodzisku Wielkopolskim. Na łamach gazety *Dziennik Poznański* z dnia 1 lutego 1873 roku przedstawiono w sekcji „wiadomości miejscowe i potoczne” wiadomość korespondenta charakteryzującego sytuację na temat życia społeczno-kulturowego mieszkańców Grodziska Wielkopolskiego, datowaną na 29 stycznia 1873 roku. Opublikowana przez niego informacja zatytułowana była „Nasze nudy i zabawy – Apelacja do p. Kalicińskiego, dyrektora Towarzystwa dramatycznego” i, jak udowodniono, odnosiła się do Ignacego Kalicińskiego (1828-1882), aktora licznych trup teatralnych, który już na początku lat 50. XIX wieku dwukrotnie występował na ziemiach Księstwa ze swoimi spektaklami objazdowymi, a w latach

70. odwiedził między innymi Kościan, Śrem czy Kórnik (Kozieński, 1959). Korespondent notatki w jednej z części swojego wywodu zauważał ponadto, iż lokalne stowarzyszenie czeladzi urządzało czasami „przedstawienia amatorskie”, które można było „co do czasu i pod niektórymi innymi względami porównać z igrzyskami odprawianymi niegdyś przez starożytnych Greków co cztery lata na polach Olimpijskich” („Dziennik Poznański”, 1873). Autor dodaje, iż rozgrywane były one w sali „p. B.”, która za każdym razem była wypełniona po brzegi widzami. Z uwagi na brak jakichkolwiek innych danych źródłowych, bardziej precyzyjnie określających miejsce odbywania się rozgrywek, niezwykle trudno dywagować na temat ustalenia konkretnej lokalizacji wydarzenia. Choćby jednak nawet ówczesnie największa sala w mieście była na ten cel wynajmowana, to porównanie skali lokalnego wydarzenia do starożytnych igrzysk olimpijskich będących swoistego rodzaju świętem sportu i odbywających się ku czci bogów wydaje się być daleko idące. Tym bardziej, iż krótka notatka prasowa nie wymienia także żadnej z rozgrywanych konkurencji, wobec czego, uwzględniając całkowite braki innych źródeł, ich ustalenie jest praktycznie niemożliwe. Również szczegółowy program wydarzenia oraz średni czas jego trwania nie jest znany.

Można natomiast dać wiarę spostrzeżeniom Wojciecha Lipońskiego (2012), który zakładał, iż miejscem wydarzenia mogła być lokalna karczma, a wśród możliwych konkurencji atletycznych mogły pojawić się walki zapaśnicze, łamanie żelaznych prętów czy też przenoszenie ciężarów. Badacz jednak bazował na przypuszczeniach, które wyciągnął na podstawie osobiście zaobserwowanych przejawów niektórych dyscyplin sportowych prezentowanych w lokalnych pubach lub na wiejskich placach zabaw. Argumentacja ta, w kontekście uznawania charakteru widowiska cyrkowego za protosportowy poprzez wystawianie pokazów akrobatycznych, walk zapaśniczych czy popisów siły, na co wskazywał w swoich badaniach Godlewski (1990, 2000), jest spójna z uzyskanymi badaniami. Potwierdza ona także badanie cyrków olimpijskich organizowanych w innych zakątkach świata – między innymi w Ameryce (Rozmiarek i wsp., 2023). Powiązanie widowisk odtwarzanych na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego z sztuką grecką czy igrzyskami olimpijskimi uwiarygadnia natomiast istnienie choćby znamion wiedzy lub świadomości na temat igrzysk olimpijskich na terenie Księstwa. Jeżeli więc w wystawianych przedstawieniach faktycznie prezentowano dyscypliny olimpijskie, choćby w ich prymitywnej bądź niepełnej wersji, to mimo trudności związanych z rzetelnym ich zestawieniem z innymi zawodami sportowymi (między innymi z uwagi na brak danych dotyczących wystawianych treści czy też fakt odbywania się pokazów w zamkniętej przestrzeni), można uznać ich związek, choćby pośredni, z historycznie odbywającymi się na świecie igrzyskami pseudo-olimpijskimi. Choć prezentowane pokazy nie

były formalną imitacją igrzysk olimpijskich, to jednak z dużym prawdopodobieństwem można było dostrzec w nich elementy związane z kulturą fizyczną, a w szczególności z fizyczną sprawnością, umiejętnościami atletycznymi oraz rywalizacją.

Odkrycia przedstawione w artykule w odniesieniu do osiągnięcia głównego cyklu:

W prasie wydawanej na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego nie znaleziono żadnych wzmianek dotyczących organizacji igrzysk olimpijskich we Wrześni, jak wskazywali Toohey i Veal (2007), jednak, jak potwierdziło jedno z doniesień w *Dzienniku Poznańskim*, nie we Wrześni, a w Grodzisku Wielkopolskim organizowano czasami występy, które w niektórych aspektach można było porównać do rozgrywanych w starożytności igrzysk olimpijskich. Najprawdopodobniej były to pokazy odgrywane przez trupy cyrkowe lub teatralne inspirowane motywami olimpijskimi. Bliższe szczegóły tych występów, jak również konkretne rodzaje prezentowanych podczas nich sportów, pozostają nieznane. Odwołanie do starożytnych igrzysk w ramach przedstawień wystawianych na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego wydaje się być jednakże istotne, gdyż mogło przyczynić się do umacniania pozycji kultury fizycznej poprzez jej związki z wysoko cenionymi przejawami życia kulturalnego ludności polskiej.

Artykuł nr 3: „C. Gärtner, the Olympic Circus, and the Origins of Equestrianism in the Grand Duchy of Posen” → publikacja w *The International Journal of the History of Sport*

Artykuł podkreśla istotność roli olimpijskich grup cyrkowych, które odwiedzały Wielkie Księstwo Poznańskie i propagowały różne formy jeździeckie podczas swoich pokazów w tym samym okresie, w którym utworzono pierwszy polski Klub Jeździecki w Poznaniu, działający w ramach Towarzystwa ku Ulepszaniu Hodowli Koni, Bydła i Owiec (Urban, 2022). Choć konie wykorzystywano przede wszystkim do celów utylitarnych, w polskiej historii sportu podkreśla się znaczenie organizowanych przez członków klubu corocznych wyścigów konnych wzorowanych na angielskich gonitwach, które przyczyniały się do integracji społecznej oraz upowszechnienia tradycji jeździeckich, a kompletnie zapomina o trupach cyrkowych, w tym przede wszystkim o niemieckim cyrku olimpijskim, w którym prezentowano profesjonalne jeździectwo z udziałem najlepiej wyszkolonych zawodników. Z uwagi na fakt, iż wyścigi konne organizowane były tylko raz w roku (Ziółkowska, 2010), regularnie wystawiane cyrki olimpijskie miały znacznie większy wpływ na popularyzację jeździectwa w regionie. Celem artykułu było więc zweryfikowanie hipotezy, iż prócz popularyzowania kultury fizycznej w formie wyścigów konnych przez Towarzystwo ku Ulepszaniu Hodowli

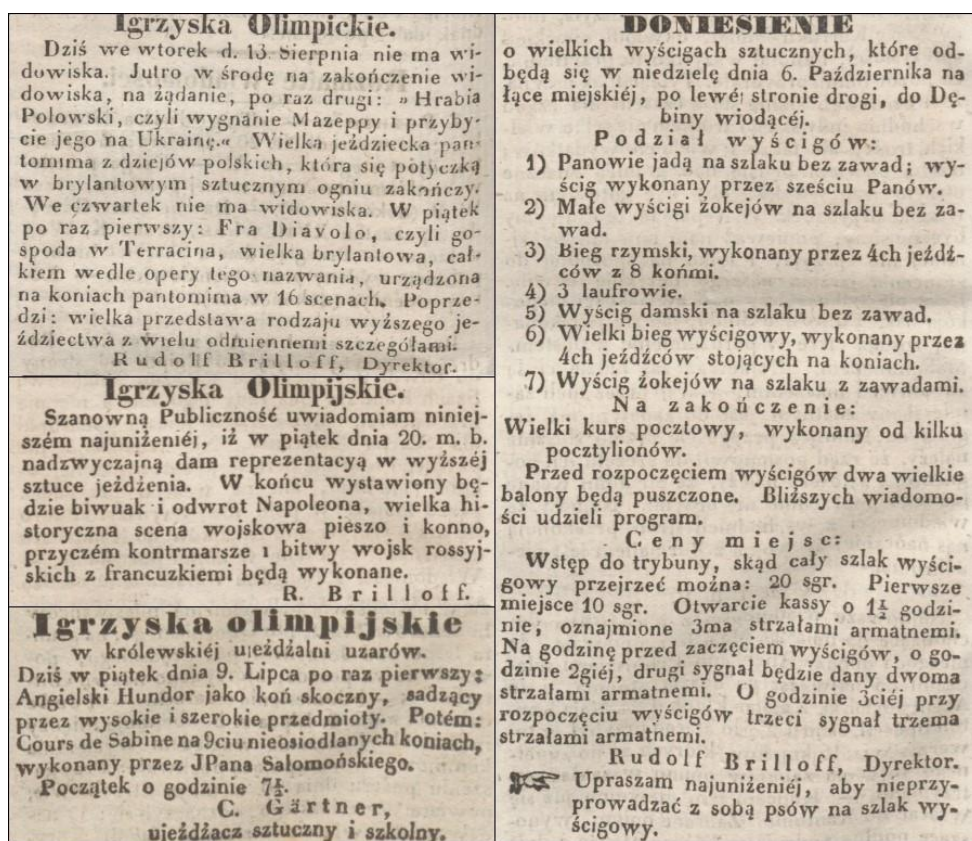
Koni, Bydła i Owiec, jeździectwo prezentowały i upowszechniały także cyrki olimpijskie, których program skupiał się głównie na prezentacji umiejętności hippicznych.

Kristine Toohey oraz Anthony J. Veal (2007) zwracali uwagę w przytaczanej już wcześniej tabeli z rozgrywkami pseudo-olimpijskimi, iż w latach 30. XIX wieku w Poznaniu miały odbywać się organizowane komercyjnie wydarzenia nazwane „Greek Competitions”. Szczegóły tych występów, do czasu realizacji niniejszego badania, były jednak nieznane lub podlegały nieścisłościom informacyjnym. Badacze odwoływali się w przypisie do dwóch publikacji: artykułu naukowego Geralda Redmonda (1988), a także rozdziału autorstwa Joachima K. Rühla oraz Anette Keuser (1997), których weryfikacja nie potwierdziła przytaczanych faktów. Rühl i Keuser w swoim artykule nie poświęcili im bowiem ani jednej linijki tekstu, zaś Redmond zwrócił uwagę, iż w latach 30. XIX wieku podróżująca grupa profesjonalnych atletów częściowo wzorowała się na starożytnych igrzyskach greckich oraz rzymskich podczas wystawiania swoich pokazów bądź przedstawień zatytułowanych „Greek Competition”, jednak tezę tę podawał za pracę Wojciecha Lipońskiego z 1983 roku, nie uwzględniając w swojej bibliografii o którą dokładnie pracę polskiego naukowca chodzi. Wykonana na potrzeby badania kwerenda wszystkich prac badacza z tego okresu nie zaowocowała odnalezieniem adekwatnych rezultatów. Z kolei Pierre-Yves Boulongne (1990) w swoim wykładzie *The Decline of the Olympic Games* wygłoszonym podczas 30. sesji Międzynarodowej Akademii Olimpijskiej w 1990 roku w Antycznej Olimpii poświęcił rozgrywkom na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego (które datował na rok 1830) dwa zdania, choć jako pierwszy wprost oznajmił, iż „zawody greckie” to „czysty cyrk i z pewnością nie były to igrzyska olimpijskie”. Z uwagi, iż raport posesyjny przytaczał wersje tekstowe referatów bez podania źródeł do zawartych w nich faktów, nieznana była geneza pochodzenia tej informacji. Zrealizowane badania w pełni jednak ją potwierdziły, chociaż jednocześnie zakwestionowały wskazany przez badacza rok 1830 jako datę wystawiania w Księstwie cyrku olimpijskiego, gdyż najwcześniejsze znalezione źródła datowane były na rok 1839.

Badanie wykazało, iż cyrkowymi propagatorami pokazów jeździeckich w pruskiej części ziem polskich byli Rudolph Brilloff i C. Gärtner, niemieccy antreprenerzy, których trupy odwiedzające Poznań zyskiwały dużą popularność wśród miejscowej społeczności, o czym świadczyła liczba ich występów i powtórnych wizyt, zakorzeniając jazdę konną w regionie. Powszechna dostępność pokazów cyrkowych, ich rozrywkowy charakter i atrakcyjna forma pozwalały ludziom ze wszystkich warstw społecznych (w odróżnieniu do jeździectwa wyścigowego będącego szczególnie domeną arystokracji i zamożnej burżuazji) doświadczyć zupełnie innego wymiaru jeździectwa i spojrzeć szerzej na funkcjonalność konia. Ponadto

widzowie, głównie z niższych klas społecznych, mogli utożsamiać się z niektórymi członkami grup cyrkowych – na przykład z Kätchen Renz, która osiągnęła bardzo wysoki poziom umiejętności jeździeckich pomimo swojego niskiego pochodzenia społecznego.

Program niemieckich pokazów cyrkowych skupiał się przeważnie na przedstawieniach umiejętności jeździeckich w formie mimodram i pantomim, a także wyścigów konnych (Kurek, 2008, 2012). Co ważne, Brilloff wraz ze swoją trupą nie ograniczał się jedynie do widowisk cyrkowych i organizował także wielkie wyścigi sztuczne łączące zawody sportowe z pokazami cyrkowymi, które odbywały się przy ul. Droga Dębińska w Poznaniu. Choć odnalezione źródła nie przytaczają szczegółów wyścigów, prawdopodobnie niektóre z nich były podobne do tych organizowanych przez Towarzystwo, co potwierdza doniesienie prasowe (z prawej strony):

Fot. 1: Wycinki prasowe zamieszczone na łamach *Gazety Wielkiego Księstwa Poznańskiego*, stanowiące źródłowe potwierdzenie popularyzacji jeździectwa na ziemiach Wielkiego Księstwa Poznańskiego przez niemieckie cyrki olimpijskie (z lewej u góry: notatka z 13 sierpnia 1839, s. 1138; z lewej na środku: notatka z 20 września 1839, s. 1330; z lewej na dole: notatka z 9 lipca 1841, s. 956; z prawej: notatka z 3 października 1839, s. 1408).

Realizacja badań pozwoliła także na ustalenie bliższych informacji biograficznych na temat C. Gärtnera, który – co ciekawe, odgrywał dużą rolę jako antreprenier na ziemiach polskich, będąc szerzej nieznanym w swojej ojczyźnie. Powszechnie nieznanym było nawet jego

imię, a praktycznie wszyscy dotychczasowi badacze historii cyrków opisywali go wyłącznie nazwiskiem, czasami dodając do niego inicjał imienia. Bogdan Danowicz (1984) w swoim dziele *Był cyrk olimpijski...* wymienia Gärtnera tylko raz – w rozdziale poświęconym wojnie cyrkowej, wymieniając go wyłącznie z nazwiska jako rdzennie niemieckiego antreprenera cyrkowego melanżu, obok takich sztukmistrzów jak Eduard Wollschläger czy Ernst Renz. Z kolei Wojciech Lipoński (2012) przytacza nazwisko i pierwszą literę imienia sztukmistrza w kontekście cyrków wystawianych na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Według badacza, w cyrku C. Gärtnera miały być pokazywane najstarsze walki zapaśnicze, wystawiane na terenie Poznania oraz innych miast Księstwa, które autor datował na 1843 rok. Data ta – z uwagi na fakt istnienia notatek prasowych o dwa lata starszych – może potwierdzać regularny przyjazd cyrku Gärtnera co pewien okres czasu. Ten sam autor pisał także na łamach czasopisma *Kultura Fizyczna* o wykorzystywanych przez właścicieli cyrków oraz trup atletycznych haseł olimpijskich, z uwagi na rozwiniętą świadomość istnienia sportu antycznego. Trupy atletyczne nazywały bowiem swoje programy „igrzyskami olimpijskimi” lub „grecką sztuką”, co miało wykorzystywać w 1844 roku między innymi „greckie” towarzystwo atletyczne „niejakiego Gaertnera” (Lipoński, 1971). Jediną polską publikacją, które przytacza imię antreprenera – Carl, był artykuł Krzysztofa Kurka (2017), w którym autor wskazuje, iż od 20 czerwca do 12 lipca 1841 w stolicy Księstwa występował zespół Carla Gaertnera, dysponujący dwudziestoma dwoma końmi oraz międzynarodową grupą jeźdźców, mimów i akrobatów. Pozycje bibliograficzne wskazane przez autora artykułu w przypisach odnosiły się jednak wyłącznie do notatki prasowej *Gazety Wielkiego Księstwa Poznańskiego* z 1841 roku, w których pełne imię dowódcy cyrku nie występowało, stąd też i w tej pozycji naukowej nie można było uznać przytoczonej informacji za podającą w pełni zweryfikowane dane. Z kolei dzięki realizacji badań dotarto do jednego źródła znajdującego się w Archiwum Miejskim w Rotterdamie, które podważyło informację wskazującą na imię Carl. To odręcznie napisana umowa z 20 sierpnia 1830 roku, w której Adriana de Gast oddaje swoją sześciolletnią córkę Cornelię na dziesięć lat niejakiemu Christianowi Traugottowi Gärtnerowi – dyrektorowi podróżującego po państwach centralnej Europy małego przedsiębiorstwa cyrkowego (*Umowa*, 1830). Wiedza o imieniu przedsiębiorcy umożliwiła ustalenie także wielu innych szczegółów dotyczących tego prowadzącego trupę cyrkową adiutanta jeździectwa, a sam manuskrypt stanowi obecnie jedyne źródło jakiegokolwiek wiedzy na jego temat.

Odkrycia przedstawione w artykule w odniesieniu do osiągnięcia głównego cyklu:

Niemiecki cyrk olimpijski stanowił filar popularyzacji sportów jeździeckich w Wielkim Księstwie Poznańskim. W odróżnieniu do wyścigów organizowanych przez Towarzystwo ku

Ulepszaniu Hodowli Koni, Bydła i Owiec, widowiska cyrkowe były powszechnie dostępne, a ich rozrywkowy charakter oraz atrakcyjna forma umożliwiały osobom z różnych warstw społecznych eksplorację nowatorskich aspektów jeździectwa oraz zauważenie rozmaitych możliwości wykorzystania koni. Do pierwszych propagatorów tych widowisk na ziemiach Księstwa zaliczyć można dwóch antreprenerów – Rudolpha Brilloffa oraz Christiana Traugotta Gärtnera, którzy poprzez zróżnicowaną oraz regularną prezentację spektakli konnych wnieśli istotny wkład w proces upowszechniania kultury fizycznej wśród lokalnej społeczności.

Artykuł nr 4: „Rudolph Brilloff, the Olympic Games, and Salto Mortale in Circus Performances in the Grand Duchy of Posen” → publikacja w *Physical Activity Review*

Mając uporządkowaną wiedzę na temat C. Gärtnera, w dalszej kolejności należało podjąć się badań nad Rudolphem Brilloffem, drugim z liderów cyrków olimpijskich na ziemiach Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Antreprener określany „ojcem niemieckiego cyrku” pojawił się w Poznaniu dwa lata przed Gärtnerem, a w dodatku zakładano, iż był prawdopodobnie pierwszym antreprenerem promującym na tych ziemiach swoje cyrki jako olimpijskie. Celem artykułu było więc przybliżenie roli Rudolpha Brilloffa w historii cyrku, zweryfikowanie czy był świadomym propagatorem igrzysk olimpijskich w postaci cyrku jako formy dziedzictwa kultywującego pamięć o tradycji olimpijskiej, jak również zbadanie co niepowtarzalnego jego cyrk prezentował podczas pokazów dedykowanych społeczności zamieszkującej Księstwo. Tak założone badania, z racji tematycznego wyczerpania polskojęzycznych źródeł wiedzy, zostały zaplanowane do realizacji na terenie Niemiec. Dzięki dofinansowaniu zadania badawczego zatytułowanego *Rudolph Brilloff – nieświadomy propagator igrzysk pseudo-olimpijskich w Wielkim Księstwie Poznańskim?* w ramach programu Miniatura 7 prowadzonego przez Narodowe Centrum Nauki możliwe było zorganizowanie wyjazdu w celu wykonania kwerendy źródłowej w niemieckich bibliotekach oraz archiwach.

Choć Rudolph Brilloff uznawany był za przedsiębiorcę cyrkowego, który w oryginalny sposób łączył stare jarmarczne kuglarstwo z nowoczesnymi elementami, to jego postać dotychczas nie stanowiła z osobna przedmiotu badań naukowych. Mimo, iż minęło ponad 180 lat od jego śmierci, szczegóły dotyczące jego biografii były jedynie zdawkowo przytaczane i pozostawały w cieniu innych dyrektorów bądź też artystów cyrkowych. Najwięcej informacji z życia antreprenera przytaczał A.H. Kober (1948) w opracowanej biografii Ernsta Renza, który był uczniem Brilloffa. Do najstarszych źródeł książkowych, które poświęciły nieco miejsca

Brilloffowi, należy także monografia Allwilla Raedera (1897), w której znajduje się rozdział dotyczący współpracy antreprenera z Ernstem Renzem oraz oryginalne źródła w postaci afiszy zapowiadających występy cyrkowe. Jewgeni Kusnezow (1970), choć nie poświęcił w swoich pracach osobnego miejsca Brilloffowi, to jednak w rozdziale dotyczącym cyrku niemieckiego przytoczył podstawowe informacje o jego działalności. Co ciekawe, nazwisko antreprenera nie pojawiło się w ogóle w książce o historii cyrku autorstwa Ruperta Croft-Cooke'a oraz Petera Cotesa (1976), jak i książce *Circus* napisanej przez Gerharda Eberstallera (1976). Brakowało go także w leksykonie Signora Saltarino (1895), który zawiera setki notatek biograficznych osób związanych z kulturą, w tym kulturą cyrkową. Przeglądając liczne inne pozycje książkowe poświęcone tej tematyce, a zarazem dostrzegając brak jakichkolwiek wzmianek poświęconych Brilloffowi można było wysnuć wniosek, iż jest on raczej zapomnianym ojcem niemieckiego cyrku, o którego istnieniu można przeczytać zdawkowo w nielicznych źródłach.

Zrealizowana kwerenda wykazała ponadto, iż istnieją błędy oraz nieścisłości dotyczące biografii omawianego przedsiębiorcy cyrkowego. Ernst Günther (1986) zauważył w swoich rozważaniach, iż Brilloff używał terminu „cyrk” wyłącznie w odniesieniu do budynku, w którym występował, co nie zostało potwierdzone w przeprowadzonych badaniach, w ramach których dotarto do afisza z 1841 roku zapowiadającego cyrk jako sztukę wystawianą na arenie. Badania nie potwierdziły także informacji Emila Gobbersa (1949) sugerującego śmierć Brilloffa w 1831 roku, gdyż liczne notatki prasowe oraz źródła książkowe opisują jego czynną pracę do 1842 roku włącznie. Co ciekawe, badania wykazały, iż na ziemiach polskich będących pod zaborem pruskim Rudolph Brilloff nie był pierwszym antreprenerem wystawiającym cyrk promowany szyldem olimpijskim, jak jeszcze rok wcześniej zakładano (Włodarczyk i Rozmiarek, 2023). Cyrk olimpijski dotarł bowiem do Poznania już przed Brilloffem, z trupą, której przewodził Joseph Liphard („*Zeitung des Großherzogthums Posen*”, 1839).

Wyjątkowość Brilloffa należy raczej ujmować w kontekście posiadania przez niego odpowiednich umiejętności pedagogicznych, gdyż wykształcił rzeszę cyrkowców młodego pokolenia. Charakterystyczną cechą zespołu artystycznego Brilloffa, która wyróżniała go spośród innych, było ponadto pełne zaangażowanie wszystkich członków trupy w każde przedstawienie oraz pantomimę. Jego artyści mieli pracować dzień i noc, przygotowując się do wielu różnych pokazów, a nie spoczywać na laurach po wystawieniu zaledwie jednego indywidualnego numeru w programie (Kober, 1948). Występy trupy poprzedzane były za każdym razem uroczystą paradą całego zespołu, przechodzącą przez główne ulice miejscowości w której występowano. W 1839 roku Brilloff spędził w Poznaniu blisko trzy miesiące, od końca lipca do drugiej połowy października, wystawiając w tym okresie dziesiątki

różnych pokazów. Swoje popisowe widowiska w jeździectwie wyższego rzędu uzupełniał najczęściej dodatkowymi elementami, na czele z pantomimami, historycznymi scenami wojskowymi w postaci prezentacji bitew i kontrmarszy, benefisami na korzyść swoich artystów, a nawet okolicznościowymi obchodami, na przykład z okazji rocznicy urodzin Fryderyka Wilhelma I. Szczególnie ważnym elementem repertuaru była demonstracja scen wcześniej niewystawianych w Poznaniu, pośród których znajdował się ‘sławny skok tak nazwany salto mortale’, co miało być według znawców sztuki cyrkowej najtrudniejszą rzeczą, którą można było ówczesnie wykonać („Gazeta Wielkiego Xięstwa Poznańskiego”, 1842).

Fot. 2: Wycinki prasowe zamieszczone na łamach *Gazety Wielkiego Xięstwa Poznańskiego*, stanowiące źródłowe potwierdzenie uwzględnienia skoku salto mortale w repertuarze niemieckich cyrków olimpijskich (z lewej: notatka z 12 lipca 1842, s. 988; z prawej: notatka z 12 czerwca 1858, s. 6).

Przegląd polskojęzycznych tytułów prasowych wydawanych we wszystkich zaborach wykazał, iż najprawdopodobniej pierwszymi publicznymi pokazami salta mortale na ziemiach polskich, wystawianymi na deskach teatralnych bądź arenach cyrkowych, były występy Piotra Bono w Warszawie w październiku 1841 roku oraz występ Ernsta Renza w trupie cyrkowej Rudolpha Brilloffa w Poznaniu w lipcu 1842 roku. Można więc zakładać, iż było to pierwsze pokazanie tego niebezpiecznego skoku na arenach cyrkowych przez trupy występujące na ziemiach Księstwa. Salto mortale nie tylko odzwierciedlało widowiskowy charakter akrobatyki cyrkowej, ale również wpisywało się w ducha epoki XIX wieku, gdzie wielu artystów dążyło do przełamywania granic i osiągania spektakularnych wyników. Działania takie wynikały z rosnącego zainteresowania publicznością niezwykłymi umiejętnościami akrobatów i ich

zdolnością do pokonywania ryzyka, które wiązało się z demonstracją odwagi, determinacji oraz artystycznego wyrażania siebie poprzez fizyczne osiągnięcia. Z tego względu, od tego okresu salto mortale znajdowało się na stałe w repertuarze cyrku olimpijskiego, co potwierdza między innymi notatka prasowa z 1858 roku („Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, 1858).

Odkrycia przedstawione w artykule w odniesieniu do osiągnięcia głównego cyklu:

Choć Rudolpha Brilloffa można nazwać zapomnianym ojcem cyrku niemieckiego, aktywności jego trupy ukształtowały w początkowej fazie cyrk niemiecki i miały prawdopodobnie znaczący wpływ na programy tworzących się w późniejszym okresie zespołów cyrkowych, które po śmierci antreprenera doprowadziły do dominacji niemieckiego cyrku w całej Europie. Systematyczne wprowadzanie przez niego nowych, wcześniej niewidzianych elementów przedstawień, spowodowało uwzględnienie w repertuarze wykonywanego przez Ernsta Renza skoku typu salto mortale, które było prawdopodobnie pierwszym publicznym pokazem tego niebezpiecznego skoku na ziemiach Księstwa, wystawianym na arenie cyrkowej. Z kolei nazywanie pokazów igrzyskami olimpijskimi należy raczej uznać za zabieg marketingowy mający na celu przyciągnięcie jak największej rzeczy publiczności. Brakuje bowiem danych, by Brilloff chciał świadomie propagować idee olimpijskie bądź odnosić się do nich.

Artykuł nr 5: „From British Menageries and Hippodromes to the Olympic Circus in the Grand Duchy of Posen: The Origins of the Use of Ostriches in European Sport and Entertainment” → publikacja w *European Review*

Celem artykułu było udowodnienie, iż cyrki olimpijskie były nie tylko jednym z pionierów propagowania jeździectwa czy też niebezpiecznych skoków gimnastycznych (typu salto mortale) w Wielkim Księstwie Poznańskim, ale i nośnikiem innych form rozrywkowo-sportowych, wcześniej przez ludność zamieszkującą Księstwo nieznanymi, czego przykładem było wykorzystanie na arenie cyrkowej strusi. W artykule opisano genezę, rozwój i recepcję przemysłu rozrywkowego z udziałem strusi w Europie pierwszej połowy XIX wieku na obszarach wykazujących znaczące różnice pod względem sytuacji społecznej, politycznej oraz gospodarczej, począwszy od Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii – ówczesnej potęgi kolonialnej i wiodącego kraju we wszystkich aspektach szeroko pojętej kultury na świecie, aż po ziemie polskie, które w wyniku trzech rozbiorów zahamowały znacząco swój rozwój społeczny i gospodarczy. Cyrk dzięki pokazywaniu tych drapieżnych, a zarazem egzotycznych ptaków, rozwijał ograniczone z powodu funkcjonowania narodu pod okupacją

możliwości poznawania świata przez Polaków, w tym także świadomość wykorzystywania ptaków do przedsięwzięć zawierających elementy sportowe, czego dowodem była prezentacja wyścigów strusi w przedstawieniu ‘Jeźdźcy na wielkich czarnych strusiach, ściganych przez trzech Beduinów na koniach’ („Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, 1853a).

Fot. 3: Wycinki prasowe zamieszczone na łamach *Gazety W. Xięstwa Poznańskiego*, stanowiące źródłowe potwierdzenie pojawienia się strusiów oraz zaangażowania ich w pościgi prezentowane przez niemieckie cyrki olimpijskie (z lewej: notatka z 8 czerwca 1853, s. 3; z prawej: notatka z 15 czerwca 1853, s. 4).

W artykule wykazano, iż początki wykorzystywania strusi w celach rozrywkowych wiążą się z pokazywaniem ich w wędrownych menażeriach, co jest zgodne z badaniami Aleksandry Jakóbczyk-Goli (2021). Po nich nastąpiły występy na hipodromach, a następnie w widowiskach cyrkowych. Tam też po raz pierwszy zaczęto wprowadzać strusie jako element rozbudowanych przedstawień mających także znamiona sportowe, choć według niektórych badaczy ich wyścigi można uznać za pseudo-sport (McKay and Miller 1991). W widowiskach ptaki te po raz pierwszy pojawiły się we wrześniu 1850 roku we Francji, a już w następnym roku stały się jednym z najbardziej atrakcyjnych punktów programu cyrków działających na Wyspach Brytyjskich. Popularność strusi szybko rozprzestrzeniła się na całą Europę, co potwierdziło wykorzystanie ich przez niemieckiego przedsiębiorcę cyrkowego Ernsta Renza podczas jego pobytu w Poznaniu w 1853 roku. Wówczas to strusie zadebiutowały jako element widowisk cyrkowych na ziemiach polskich, a Poznań był jedynym miastem, które miało okazję uczestniczyć w atrakcjach z ich udziałem, ponieważ Renz nie kontynuował dalej swojej trasy. Niepewne jest, w jaki sposób Renz został poinformowany o możliwości wykorzystania strusi i w jaki sposób dokładnie je przystosował do celów występów cyrkowych. Prezentacje strusi zdobyły jednak największą popularność spośród wszystkich pokazywanych widowisk, ze względu na ogromne zainteresowanie widzów, którzy zapełniali arenę cyrku do ostatniego wolnego miejsca. Wynikało to z faktu przedstawienia widzom dotychczas nieznanego gatunku ptaków, wyższego niż konie, posiadającego silne nogi i imponującą szybkość biegu, a także

trudnego w hodowli w północnym klimacie, co sprawiało, że był on uznawany za niezwykle w tej części Europy. Wszystkie wystawiane pokazy nie tylko świadczyły o umiejętnościach artystów sztuki cyrkowej, lecz przede wszystkim o zdolnościach adaptacyjnych zwierząt. Podczas przedstawień strusie goniły figlarnych koniuszych, uderzały ich skrzydłami, sykały i otwierały dzioby. Ci następnie, w ostatecznym rezultacie, byli ratowani przed atakami ptaków przez Beduinów („Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, 1853b). Wykorzystując popularność występów trupy cyrkowej Renza z udziałem afrykańskich ptaków, właściciel cyrku osobiście deklarował w prasie, że w ostatnich dziewięciu dniach pobytu w Poznaniu zintensyfikuje prezentacje ze strusiami. Przytoczony przykład rzuca nowe światło na ówczesne repertuarowe oferty cyrków olimpijskich, ukazując ich wyjątkowość oraz inkorporację nowych, wcześniej mało znanych na obszarze zaboru pruskiego form kultury, w tym kultury fizycznej. Trzeba jednak zaznaczyć, iż ptaki te były znane polskiemu czytelnikowi przynajmniej w teorii już w XVII wieku, czego prawdopodobnie najwcześniejszym przykładem może być dzieło Jakuba Kazimierza Haura (1693), w którym autor wymienia różne gatunki zwierząt, w tym strusia.

Badanie dotyczące historii oraz wykorzystywania strusiów na arenach cyrkowych generowało konieczność skoncentrowania się na nowatorskim podejściu do tematu, który dotąd nie był poddawany jakimkolwiek rozważaniom przez innych naukowców. Poprzez analizę archiwalnej prasy (także zagranicznej) oraz dogłębne studia literatury specjalistycznej udało się wyodrębnić unikatowe aspekty tego zjawiska w kontekście cyrkowej rozrywki. Odnalezione informacje pozwalają określić aktualny stan badań nad wykorzystaniem zwierząt egzotycznych – w tym wypadku strusi, jako elementu służącemu szeroko pojętej rozrywce oraz ich recepcji w społeczeństwie europejskim. Jednocześnie, artykuł otwiera nowe perspektywy badawcze oraz może inspirować do dalszych analiz w tej tematyce.

Odkrycia przedstawione w artykule w odniesieniu do osiągnięcia głównego cyklu: Obszar Wielkiego Księstwa Poznańskiego można uznać za wyjątkowe miejsce w kontekście prezentacji rozrywek z udziałem strusi, gdyż po raz pierwszy na ziemiach polskich ptaki te zostały zaprezentowane w cyrku olimpijskim Ernsta Renza w Poznaniu w 1853 roku, gdzie zorganizowano pokaz zawierający wyścigi z ich udziałem. Obserwując prezentację cyrkową z egzotycznymi ptakami, widzowie mieli okazję do bezpośredniego kontaktu ze zwierzęciem, które nie było dostępne w innych warunkach przed powstaniem pierwszych ogrodów zoologicznych. Cyrk, prezentując za pomocą swoich sztuk także elementy odległych kultur oraz niespotykanych wcześniej na ziemiach Księstwa sportów świata, rozwijał ponadto możliwości poznawcze Polaków, które były ograniczone ze względu na trudną sytuację społeczną oraz polityczną wynikającą z funkcjonowania narodu pod zaborem.

Artykuł nr 6: „Physical and Mental Health Improvement in the Grand Duchy of Posen through the Olympic Circus” → publikacja w *Trames. A Journal of the Humanities and Social Sciences*

Celem artykułu było przedstawienie kontekstu historycznego opieki zdrowotnej na ziemiach Wielkiego Księstwa Poznańskiego, z uwzględnieniem cyrku olimpijskiego jako lokalnej atrakcji rozrywkowej, która w pośredni sposób przyczyniała się do wzrostu kondycji psychofizycznej wśród polskiego społeczeństwa oglądającego te spektakle. Poprzez występy profesjonalnych atletów, cyrk propagował ideał ludzkiej siły fizycznej oraz sprawności, jednocześnie promując wśród swojej publiczności postawę życiową opartą na kulturowo akceptowalnych wartościach oraz zdrowotnie korzystnych nawykach. Ta z kolei stanowiła podstawę do samorozwoju czy też dążenia do wyznaczonych celów, które w kontekście planowanych dążeń niepodległościowych były szczególnie ważne dla narodu polskiego.

Z uwagi na fakt, iż w XIX wieku nie istniała jedna wiodąca definicja zdrowia, to w zależności od interpretacji poszczególnych jej określeń dostosowywano odpowiednie metody oraz środki wykorzystywane w celach profilaktycznych oraz terapeutycznych. Opracowywanie definicji trafiających do jak najszerszej grupy odbiorców, a nie tylko specjalistów, było załączkiem powstania nauk o zdrowiu. Podkreślano w nich zdrowotne walory ruchu, nie wchodząc w szczegóły dotyczące jego intensywności i rekomendując jego umiarkowany poziom, gdyż nie istniały badania potwierdzające wpływ profesjonalnego sportu na zdrowie. Niemniej to właśnie za sprawą sportu zawodowego oraz rozwoju pierwszych dyscyplin sportowych, rola zdrowia oraz wychowania fizycznego regularnie wzrastała (Kałamacka, 2004). Pojawiające się na przestrzeni lat różne formy sportów miały zachęcić społeczeństwo do odrzucenia siedzącego trybu życia oraz bierności ruchowej, które to negatywnie wpływały nie tylko na kondycję fizyczną, ale i psychiczną (Kazimierczak, 2004). Z tego względu propagowanie sportu rozumianego jako indywidualna lub zbiorowa forma aktywności człowieka, która nie tylko polepsza bądź przywraca zdrowie, ale i doskonali siły psychofizyczne, było jednym z ich głównych celów w zakresie profilaktyki zdrowotnej (Kałamacka, 2005). Różnorodność dyscyplin sportowych zwracała z kolei uwagę na jeden wspólny element – wysoki poziom kondycji fizycznej oraz umiejętności ruchowych rywalizujących uczestników, dzięki którym możliwe było propagowanie postawy życiowej opartej na dobrych praktykach. Choć widzowie przychodzący oglądać mistrzowskie zmagania profesjonalistów najczęściej chcieli zaspokoić swoje potrzeby rozrywkowe, to jednak dodatkowo obcowali z kulturą fizyczną na najwyższym poziomie (Lipiec, 1988). Dokładnie te

same zależności prezentował cyrk, którego moc od zarania dziejów polegała na umożliwianiu publiczności doświadczania intensywnych wrażeń, przeżywania emocji oraz obserwacji nadzwyczajnych manifestacji charakteryzujących się wybitnymi wykazami siły i sprawności fizycznej. Z tego względu cyrk już historycznie nabierał usportowionego charakteru, przyjmując formę protosportową – bez reguł walki sportowej regulowanej przepisami czy instytucjami stojącymi na straży prawidłowości zasad rozgrywek, gdyż jego celem zamiast określonego wyniku miał być spektakularny efekt widowiska (Godlewski i Sajek, 2018).

Komunikaty prasowe dotyczące cyrku olimpijskiego przytaczały między innymi przykłady demonstracji siły podczas indywidualnych przedstawień Ernsta Renza, który poprzez swoją omnipotencję uświadamiał widzów o roli tężyzny w utrzymaniu dobrej kondycji fizycznej. Najważniejszym źródłem okazała się być jednak notatka opublikowana w lokalnej prasie w czerwcu 1856 roku. Jej autor będący korespondentem bądź też jednym z widzów cyrku olimpijskiego Renza wskazywał między innymi, iż „dla społeczności zajętej pracami, częstą jest a nawet potrzebną niekiedy taka rozrywka, która budując zmysły i bawiąc oko, zostawia zmysł w zupełnej bezczynności” („Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, 1856), czym podkreślał istotną rolę sztuk sportowych oraz artystycznych w życiu codziennym społeczności lokalnej, często żyjącej na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego niezwykle rutynowo z dnia na dzień i nie dbającej o jakąkolwiek formę odprężenia, motywującą do dalszego działania bądź też rozwoju indywidualnego. Autor notatki stwierdzał ponadto, iż należy przyznać „sprawiedliwość niepojętej odwadze, zręczności i sile kobiet i mężczyzn” wystawiających sztukę i igrzyska jednocześnie, zaś samo uczestnictwo miejscowej ludności w tego typu wydarzeniach może trwale poprawić nie tylko samopoczucie, ale i wrażliwość kulturalną („Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, 1856). Swój wywód na łamach prasy skonkludował przedstawieniem swoich przemyśleń, w których odnosił się do postaw samorozwoju i konieczności dążenia do wyznaczonych w życiu celów, a także wskazywał, iż do wielkich idei należy podchodzić wyłącznie z dużą wytrwałością. Taką ideą, choć wprost nienazwaną, mogło być dążenie narodu polskiego do odzyskania niepodległości.

Spostrzeżenie o wpływie cyrku na postawy widzów potwierdzają ponadczasowość jego funkcji i zasadniczą niezmiennosc jego roli w kontekście społecznym. W ostatnich latach Richard McGrath oraz Kristen Stevens (2019) realizujący współczesne badania empiryczne wskazali, iż cyrki przynoszą szereg pozytywnych zmian odnoszących się do socjalizacji oraz dobrostanu fizycznego i psychicznego ludzi, co jest zgodne ze zrealizowanymi badaniami wykonanymi w perspektywie historycznej. Pozytywny związek między wrazeniami publiczności a oceną występów udowodniły również badania przeprowadzone przez

Magdalenę Szubielską i Robbiego Ho (2021). Wyniki badaczy potwierdziły możliwość występowania powyższej zależności także w przypadku poprzedzających cyrki współczesne cyrków tradycyjnych – do których zaliczyć można cyrk olimpijski. Z kolei Kevin F. McCarthy oraz Kimberly J. Jinnett (2001) pokazali, iż istnieją różne czynniki i procesy, które mogą skłaniać ludzi do uczestniczenia w wydarzeniach artystycznych na żywo. Nawet bierne podziwianie profesjonalistów wykonujących pokazy o profilu sportowo-artystycznym w czasach cyrku tradycyjnego generowało podstawy do postrzegania człowieka silnego oraz wygimnastykowanego jako wzoru do naśladowania, na przykład w kontekście ewentualnych walk niepodległościowych w celu osiągnięcia ostatecznego zwycięstwa. To mogło też wpływać na zdrowie psychiczne widzów poprzez wzrost wiary w możliwy triumf i motywacji do własnej pracy nad kondycją fizyczną, pozytywnym myśleniem czy lepszym samopoczuciem.

Odkrycia przedstawione w artykule w odniesieniu do osiągnięcia głównego cyklu:

Prezentacja cyrku olimpijskiego upowszechniała wzorzec człowieka silnego i sprawnego. Widzowie, obcując z mistrzami, poprzez bierną obserwację cyrkowych zmagania rozwijali w sobie większą świadomość roli i pozytywnych efektów aktywności fizycznej. Ponadto, jak wynika z analizy treści prasy, dzięki prezentacjom umiejętności zawodowych atletów, cyrk wspomagał rozwijanie postaw samorozwoju i inspirował do dążenia do określonych celów, co było istotne zwłaszcza w kontekście pragnień niepodległościowych społeczności polskiej.

Podsumowanie cyklu artykułów:

Podsumowując całościowo cykl artykułów należy zaznaczyć, że udało się osiągnąć postawione cele i pozytywnie zweryfikować założone hipotezy badawcze, a uzyskane wyniki badań stanowią istotne uzupełnienie wiedzy w zakresie zrozumienia genezy oraz rozwoju cyrków olimpijskich na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Osiągnięte rezultaty wprowadzają nowe spojrzenie na tego typu instytucje rozrywkowe w kontekście historycznym, rzucając jednocześnie nowe światło na specyfikę funkcji oraz znaczenia cyrków w ówczesnym społeczeństwie. Podczas realizacji badań wykazano, iż forma ta pełniła rolę popularyzującą kulturę fizyczną wśród miejscowej społeczności, co ma znaczenie dla rozwoju nauk o kulturze fizycznej, zwłaszcza w kontekście dalszego rozwoju historii sportu. Artykuły niniejszego cyklu szczegółowo poruszały różne aspekty badanego tematu. Znajduje się w nich analiza miejsca, jakie kultura fizyczna zajmowała w wydawanej na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego prasie XIX wieku. Analiza pokazów prezentowanych przez cyrki olimpijskie wykazała, iż elementy sportowe w spektaklach stanowiły znaczące uzupełnienie programu rozrywkowego. Niebagatelne znaczenie miała również identyfikacja oraz udokumentowanie biografii liderów

olimpijskich trup cyrkowych. To właśnie oni, w obecnej literaturze naukowej szerzej zapomniani, byli pionierami i promotorami kultury fizycznej w tamtych czasach. Ocena roli cyrku jako lokalnej atrakcji rozrywkowej wykazała ponadto, że krzewił on wśród widzów postawę życiową opartą na pożądanym normach kulturowych oraz zdrowotnych praktykach. W efekcie, dzięki przedstawionemu powyżej cyklowi artykułów wykazano, iż:

- mimo braku funkcjonowania na ziemiach polskich pojęcia „kultura fizyczna” w XIX wieku, prasa wydawana na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego eksplorowała tematy siły fizycznej, odwagi, zręczności, pracy fizycznej, relacji między istnieniem państw a rozwojem fizycznym ich obywateli, a nawet między kondycją fizyczną a psychiczną; w efekcie, prasa stanowiła także wartościowe źródło badań związków kultury fizycznej z cyrkiem olimpijskim.
- choć załączek profesjonalnego sportu w Wielkim Księstwie Poznańskim datuje się na rok 1839 za sprawą pierwszych wyścigów konnych organizowanych przez Towarzystwo ku Ulepszaniu Hodowli Koni, Bydła i Owiec, to już wtedy cyrki olimpijskie prezentowały różnorodne spektakle oraz występy oparte na jeździe konnej, w których wyraźnie dostrzegalne były sportowe elementy i tym samym należy uznać ich istotną rolę w zakresie propagowania kultury fizycznej.
- wystawiane na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego spektakle cyrku olimpijskiego jako pierwsze w formie masowej uwzględniały w programie swoich występów wyścigi strusi i z bardzo dużą częstotliwością prezentowały zróżnicowane formy gimnastyczne, ukazując społeczeństwu mieszkającemu na terenie Księstwa jako pierwsze na arenie cyrkowej skok nazywany salto mortale.
- antreprenerzy cyrkowi Rudolph Brillhoff oraz Christian Traugott Gärtner byli liderami cyrków olimpijskich w Wielkim Księstwie Poznańskim, a za sprawą regularnie wdrażanych nowości repertuarowych mających znamiona sportowe powinni znaleźć swoje miejsce na kartach historii sportu, gdyż przyczyniali się do popularyzacji kultury fizycznej w omawianym regionie; Brillhoff wykształcił ponadto liczną grupę swoich następców, w tym Ernsta Renza, który również miał wydatny wpływ na propagowanie kultury fizycznej na terenie Księstwa.
- pokazy cyrku olimpijskiego upowszechniały wzorzec człowieka silnego oraz sprawnego i krzewiły wśród widzów postawę życiową opartą na pożądanym kulturalnie i zdrowotnie nawykach.

Bibliografia wykorzystana w opisie głównego osiągnięcia naukowego:

A. Prasa:

- „Dziennik Poznański”, ‘Wiadomości miejscowe i potoczne’, 1862, 3 grudnia, s. 3.
- „Dziennik Poznański”, ‘Wiadomości miejscowe i potoczne’, 1873, 1 luty, s. 3.
- „Gazeta Wielkiego Xięstwa Poznańskiego”, ‘Wyścigi konne w Poznaniu’, 1839, 4 lipca, s. 930.
- „Gazeta Wielkiego Xięstwa Poznańskiego”, ‘Circus’, 1842, 11 lipca, s. 984.
- „Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, ‘Cyrk Olimpijski E. Renza’, 1853a, 15 czerwca, s. 4.
- „Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, ‘Cyrk olimpijski’, 1853b, 10 czerwca, s. 3.
- „Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, ‘Cyrk Renza’, 1858, 18 czerwca, s. 3.
- „Gazeta W. Xięstwa Poznańskiego”, ‘Wiadomości artystyczne’, 1856, 11 czerwca, s. 3.
- „Tygodnik Poznański”, ‘Tygodnik Poznański’, 1862, 3 stycznia, s. 1.
- „Zeitung des Großherzogthums Posen”, ‘Circus Olympicus’, 1839, 29 lipca, s. 916.

B. Źródła archiwalne:

- Statuta związku celem rozkrzewiania i ulepszenia chowu koni, rogacizny i owiec w prowincyi Poznańskiej* (Posen: W. Decker & Comp., 1838).
- Umowa*, zawarta między Adrianą de Gast i Christianem Traugottem Gärtnerem, 20 sierpnia 1830, Archiwum Miejskie w Rotterdamie, nr dok. III-00-22487 i III-00-17842.

C. Literatura:

- Babbie, E. *The Basics of Social Research* (Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2017).
- Boulongne, P.-Y. ‘The Decline of the Olympic Games’, [w:] Międzynarodowa Akademia Olimpijska, *Report of Thirtieth Session 20th June – 5th July 1990* (Antyczna Olimpia: MKOl, MAOl, 1990), s. 83-93.
- Buzek, J. *Historia polityki narodowościowej rządu pruskiego wobec Polaków* (Lwów: Nakładem księgarni H. Altenberga, 1909).
- Chwalba, A. *Historia Polski 1795-1918* (Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2007).
- Croft-Cooke, R., Cotes. P. *Circus. A World History* (London: Elek, 1976).
- Danowicz, B. *Był cyrk olimpijski...* (Warszawa: Iskry, 1984).
- Demel, M. *Z dziejów promocji zdrowia w Polsce*, tom 1-2 (Kraków: AWF, 2000).
- Dudek D., *Polska myśl o kulturze fizycznej od czasów dawnych do roku 1939* (Kraków: AWF, 2018).
- Dyboski R., *O życiu akademickim na uniwersytetach angielskich: dwa odczyty* (Kraków: Nakładem drukarni D.E. Friedleina, 1909).
- Dziubiński, Z. *Kościół rzymskokatolicki a kultura fizyczna* (Warszawa: AWF, 2008).

- Eberstaller, G. *Circus* (Wiedeń-Monachium-Zurych: Verlag Fritz Molden, 1976).
- Frost, T. *Circus Life and Circus Celebrities* (Londyn: Chatto and Windus, 1881).
- Gobbers, E. *Artisten. Zirkus und Variete in Alter und Neuer Zeit* (Düsseldorf: Droste Verlag, 1949).
- Godlewski, P. 'Agon, quasi sport, protosport i sport współczesny – ważna dywergencja dla historyka sportu', [w:] J. Dżereń (red.), *Z wybranych zagadnień metodologii i organizacji kultury fizycznej oraz rehabilitacji i turystyki w Polsce* (Płock: WN Novum, 2011), s. 35-52.
- Godlewski, P. 'Atletyka pod cyrkowymi namiotami. Protosportowy charakter widowisk cyrkowych przełomu XIX i XX w. w Europie Wschodniej', *Wychowanie Fizyczne i Sport*, tom 44, nr 2, 2000, s. 79-91.
- Godlewski, P. 'Początki i rozwój atletyki na ziemiach polskich przed 1918 rokiem', [w:] S. Drażdżewski, W. Góra (red.), *Sport na progu Polski Niepodległej* (Warszawa: Komitet do Spraw Młodzieży i Kultury Fizycznej, Stowarzyszenie Wisła-Odra, Muzeum Sportu i Turystyki, 1990), s. 251-266.
- Godlewski, P., Sajek, A. 'W poszukiwaniu źródeł współczesnych dyscyplin sportowych. Protosport w antrepryzach cyrkowych'. *Rocznik Naukowy AWF i S w Gdańsku*, tom 28, 2018, s. 5-17.
- Grot, Z., Gaj, J. *Zarys dziejów kultury fizycznej w Wielkopolsce* (Warszawa-Poznań: PWN, 1973).
- Grotówna A. 'Działalność „Sokoła” w Poznaniu (1886-1914)', *Wychowanie Fizyczne i Sport*, tom 7, nr 2, 1963, s. 233-242.
- Günther E. *Zirkusgeschichte* (Berlin: Henschelverlag, 1986).
- Haur, J.K. *Skład abo skarbiec znakomitych sekretow oekonomiey ziemianskiej* (Kraków: W drukarni Mikołaja Alexandra Schedla, 1693).
- Jakóbczyk-Gola, A. *Ogrody zwierząt. Staropolskie zwierzyńce i menażerie* (Warszawa: Uniwersytet Warszawski, Muzeum Historii Polski, 2021).
- Jordan, H. 'O zabawach młodzieży', *Przewodnik Higieniczny*, nr 2, 1891, s. 33-52.
- Kałamacka, E. 'Sport a promocja zdrowia na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX wieku', [w:] S. Zaborniak (red.), *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce* (Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, 2005), s. 33-43.
- Kałamacka, E. 'Utylitarnie i zdrowotne wartości edukacji fizycznej w Polsce w XVIII wieku', [w:] Z. Dziubiński (red.), *Edukacja poprzez sport* (Warszawa: SALOS RP, 2004), s. 456-465.

- Kałamacka, E. *Zdrowotno-higieniczne aspekty wychowania fizycznego w poglądach i działalności polskich lekarzy do 1914 r.* (Kraków: AWF, 2003).
- Karwowski, S. *Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego*, tom 1 (Poznań: Nakładem drukarni braci Winiewiczów, 1918).
- Kazimierzczak, M. 'O przedmiocie i zadaniach filozofii sportu', *Roczniki Naukowe AWF w Poznaniu*, nr 53, 2004, s. 3-14.
- Kędelski, M. 'Stosunki ludnościowe w latach 1815-1918', [w:] J. Topolski, L. Trzeciakowski (red.), *Dzieje Poznania*, tom 2 (Warszawa-Poznań: PWN, 1994).
- Kober, A.H. *Zirkus Renz* (Lindau: Werk-Verlag Frisch & Perneder, 1948).
- Kosiewicz, J. *Filozoficzne aspekty kultury fizycznej i sportu* (Warszawa: BK, 2004).
- Kowalska, J. *Znaczenie edukacyjne projektu „Jestem fair” opartego na idei neoolimpizmu* (Łódź: Uniwersytet Łódzki, 2020).
- Kozeński, J. 'Teatr Kalicińskiego w Kórniku w r. 1874', *Pamiętniki Biblioteki Kórnickiej*, nr 7, 1959, s. 405-408.
- Kucharczyk, G. *Wielka Historia Polski* (Dębogóra: AA s.c., 2012).
- Kurek, K. 'Teatralna menażeria. Kilka uwag o obecności konia i małpy w sztukach widowiskowych XVIII i XIX wieku', [w:] K. Iłski (red.), *Człowiek w świecie zwierząt – zwierzęta w świecie człowieka* (Poznań: UAM, 2012), s. 63-86.
- Kurek, K. *Teatr i miasto. Historia sceny polskiej w Poznaniu w latach 1782-1849* (Poznań: UAM, 2008).
- Kurek, K. *Teatry polskie w Poznaniu w latach 1850-1875* (Poznań: UAM, 2013).
- Kurek, K. 'W ogóle powiedzieć można, że w cyrku pana Wullfa można spędzić wieczór bardzo przyjemnie... Cyrki, menażerie i akrobatyczne popisy w dziewiętnastowiecznym Poznaniu', [w:] G. Kondrasiuk (red.), *Cyrk w świecie widowisk* (Lublin: Warsztaty Kultury, 2017), s. 71-95.
- Kusnezow, J. *Der Zirkus der Welt* (Berlin: Henschelverlag Kunst und Gesellschaft, 1970).
- Lipiec, J. *Kalokagatia: szkice z filozofii sportu* (Warszawa: PWN, 1988).
- Lipoński, W. *Historia sportu na tle rozwoju kultury fizycznej* (Warszawa: PWN, 2012).
- Lipoński, W. *Humanistyczna encyklopedia sportu* (Warszawa: Sport i Turystyka, 1987).
- Lipoński, W. 'Początki kultury fizycznej w Wielkopolsce 1839-1887 (cz. III)', *Kultura Fizyczna*, nr 5, maj 1971, s. 209-215.
- Lipoński, W. *Sport – Literatura – Sztuka* (Warszawa: Sport i Turystyka, 1973).
- Matusik, P. *Historia Poznania*, tom 2 (Poznań: Wydawnictwo Miejskie Poznania, Fundacja Rozwoju Miasta Poznania, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021).

- May, E.C., *The Circus: From Rome to Ringling* (Nowy Jork: Dover Publication, 1953).
- Mazurkiewicz, M. *Sport and Religion. Muscular Christianity and the Young Men's Christian Association. Ideology, Activity and Expansion (Great Britain, the United States and Poland, 1857-1939)* (Kielce: Uniwersytet Jana Kochanowskiego, 2018).
- McCarthy, K.F., Jinnett, K.J. *A New Framework for Building Participation in the Arts* (Santa Monica: Rand Corporation, 2001).
- McGrath, R., Stevens, K. 'Forecasting the Social Return on Investment Associated with Children's Participation in Circus-Arts Training on their Mental Health and Well-Being', *International Journal of the Sociology of Leisure*, nr 2, 2019, s. 163-193, DOI: 10.1007/s41978-019-00036-0.
- McKay, J., Miller, T. 'From Old Boys to Men and Women of the Corporation: The Americanization and Commodification of Australian Sport', *Sociology of Sport Journal*, tom 8, nr 1, 1991, s. 86-94.
- Michaluk, T. *Semiotyczne i pragmatyczne zagadnienia teorii sportu* (Wrocław: AWF, 2011).
- Paprocki, F. *Wielkie Księstwo Poznańskie w okresie rządów Flottwella (1830-1841)* (Poznań: UAM, 1970).
- Pawłucki, A. *Nauki o kulturze fizycznej* (Kraków: Impuls, 2015).
- Piasecki, E. *Dzieje wychowania fizycznego* (Lwów: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1925).
- Pruski, W. *Dzieje wyścigów i hodowli koni pełnej krwi w Polsce* (Warszawa: PWRiL, 1970).
- Raeder, A. *Der Zirkus Renz in Berlin* (Berlin: Ullstein, 1897).
- Redmond, G. 'Toward Modern Revival of the Olympic Games: The Various 'Pseudo-Olympics' of the 19th-Century', [w:] J.O. Segrave, D. Chu (red.), *The Olympic Games in Transition* (Champaign: Human Kinetics Publishers, 1988), s. 71-87.
- Rozmiarek, M., Gleaves, J., Malchrowicz-Moško, E., Włodarczyk, A. 'Pseudo-Olympics in California: From Circus Shows and Local Sports Competitions to a Mass Statewide Event', *The International Journal of the History of Sport*, tom 40, nr 6-7, 2023, s. 533-552, DOI: 10.1080/09523367.2023.2224744.
- Rühl, J.K., Keuser, A. 'Olympic Games in 19th Century England with Special Consideration of the Liverpool Olympics', [w:] R. Naul (red.), *Contemporary Studies in the National Olympic Games Movement* (Frankfurt nad Menem: Peter Lang, 1997), s. 55-70.
- Saltarino, S. *Artisten-Lexikon* (Düsseldorf: Druck und Verlag von Ed. Lintz, 1895).
- Słapek, D. *Sport i widowiska w świecie antycznym* (Warszawa: Homini, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2010).

- Słoniewski, M. *Polski Ruch Olimpijski 1919-1939* (Warszawa: Muza, 2021).
- Szubielska, M., Ho, R. 'Field Study of Audience Experience in Contemporary Circus: An Exploratory Study on the Impact of Audience's Expertise'. *PsyCh Journal*, nr 2, 2021, s. 163-176, DOI: 10.1002/pchj.441.
- Śniadecki, J. *O fizycznym wychowaniu dzieci* (Wilno: Nakładem A. Assa, 1857).
- Toohey, K., Veal, A.J. *The Olympic Games: A Social Science Perspective* (Wallingford: CAB International, 2007).
- Topolski, J. *Metodologia historii* (Warszawa: PWN, 1984).
- Urban, R. *Tradycje sportów konnych w Polsce do 1939 roku* (Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, 2022).
- Uściński, K. 'Sport w Polsce jako element 'kultury źle obecnej'', [w:] D. Wojtaszyn, W. Stępiński, J. Eider (red.), *Historia polskiego i niemieckiego sportu w XIX i XX wieku. Idee, ludzie, polityka i kultura* (Poznań: Nauka i Innowacje, 2016), s. 31-44.
- Wasilewski, Z. 'O kulturze duchowej', [w:] R. Dmowski (red.), *Dziesięciolecie Przeglądu Wszepolskiego* (Kraków: Nakładem Przeglądu Wszepolskiego, 1905), s. 103-108.
- Wild, N. *Dictionnaire des théâtres parisiens (1807-1914)* (Lyon: Symétrie 2012).
- Włodarczyk, A., Rozmiarek, M. 'Circus Shows in Nineteenth-Century Poland as pseudo-Olympics', *Sport in History*, tom 43, nr 1, 2023, s. 1-27, DOI: 10.1080/17460263.2022.2056232.
- Wryk, R. *Początki ruchu olimpijskiego w Polsce* (Poznań: Nauka i Innowacje, 2012).
- Ziółkowska, T. 'Początki sportu jeździeckiego w Wielkopolsce', *Przegląd Wielkopolski*, nr 3, 1989, s. 40-46.
- Ziółkowska, T. 'Niemiecki sport w Poznaniu do 1918 roku', [w:] J. Wiesiołowski i wsp. (red.), *Kronika Miasta Poznania. Sport*, nr 1, 2010, s. 24-35.
- Zowisło, M. *Człowiek i wartości w kulturze fizycznej. Studium teoretyczne* (Kraków: AWF, 2020).

Pozostałe osiągnięcia naukowe:

Moje pozostałe osiągnięcia naukowe stanowiące wkład w rozwój nauk o kulturze fizycznej związane są z publikacjami naukowymi dotyczącymi trzech obszarów tematycznych:

Pierwszy z nich obejmuje zakres historii sportu i olimpizmu, co stanowi niejako kontynuację opisanego powyżej osiągnięcia głównego w szerszej perspektywie. Problematyką tą zajmuję

się niezmiennie od 2015 roku. Przez okres studiów doktoranckich, z racji tematu swojej pracy doktorskiej, koncentrowałem się głównie na badaniach dotyczących okresu końca XIX wieku oraz pierwszej połowy XX wieku. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora zdecydowałem się na nieznaczną zmianę perspektywy badawczej, skupiając się bardziej szczegółowo na zagadnieniu związanym z historią idei olimpijskiej do momentu wskrzeszenia przez Pierre'a de Coubertina pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich w 1896 roku.

Drugi zawiera zagadnienia związane z turystyką sportową oraz masowymi wydarzeniami sportowymi, zwłaszcza w aspekcie badania emocji i motywacji uczestników eventów oraz wolontariuszy sportowych. Realizacja badań z tego obszaru jest szczególnie rozwijana w Zakładzie Turystyki Sportowej, w którym pracuję od jesieni 2020 roku i który jest wiodącym ośrodkiem badań nad wielopłaszczyznowymi związkami sportu i turystyki w Polsce.

Trzeci natomiast obejmuje kwestie łączące kulturę fizyczną z problematyką żywieniową oraz prewencją zdrowotną. Inspiracją do zaangażowania się w badania tego obszaru było podjęcie rocznych studiów podyplomowych z zakresu żywienia i wspomagania dietetycznego w sporcie, które dały mi możliwość głębszego zrozumienia roli, jaką odgrywa odpowiednie żywienie w utrzymaniu zdrowia oraz prewencji wielu chorób – szczególnie współcześnie występujących chorób cywilizacyjnych takich jak między innymi otyłość, nowotwory czy COVID-19.

Poniżej przedstawiam moje pozostałe kluczowe artykuły ze wszystkich trzech powyższych grup tematycznych, skategoryzowane według wcześniej wymienionego podziału:

I. Pozostałe publikacje z zakresu historii sportu i olimpizmu:

a) Mateusz Rozmiarek, John Gleaves, Ewa Malchrowicz-Moško, Arkadiusz Włodarczyk (2023). „Pseudo-Olympics in California: From Circus Shows and Local Sports Competitions to a Mass Statewide Event”, *The International Journal of the History of Sport*, 40(6-7), 533-552, DOI: 10.1080/09523367.2023.2224744.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.600.

Celem powyższego artykułu było uzupełnienie historii olimpijskiego dziedzictwa Kalifornii o okres przed rokiem 1896 i wykazanie, że idea olimpijska była mocno zakorzeniona na terenie stanu jeszcze przed odrodzeniem przez Pierre'a de Coubertina nowożytnych igrzysk olimpijskich. Motywy nawiązujące do idei olimpijskiej były wykorzystywane w Kalifornii już w połowie XIX wieku, czyli w czasie aneksji Stanów Zjednoczonych. W badaniu wykazano,

iż w 1893 roku Olympic Club w San Francisco zorganizował Starożytne Igrzyska Grecko-Rzymskie mające zasięg ogólnostanowy. Powiązanie tych widowisk ze sztuką czy rozgrywkami odbywającymi się w starożytnej Grecji świadczy o świadomości kalifornijskiej społeczności w zakresie antycznego sportu. Wraz z upływem lat wiedza na temat sportów związanych z ideą olimpijską wzrastała wśród mieszkańców Kalifornii, a Starożytne Igrzyska Grecko-Rzymskie z 1893 roku w San Francisco można z dużą pewnością uznać za największe pseudo-olimpijskie wydarzenie sportowe przed Igrzyskami Olimpijskimi w 1896 roku.

b) Arkadiusz Włodarczyk, **Mateusz Rozmiarek** (2023). „Circus Shows in Nineteenth-Century Poland as Pseudo-Olympics”, *Sport in History*, 43(1), 1-27, DOI: 10.1080/17460263.2022.2056232.

Liczba punktów MEiN: 100.

Celem powyższego artykułu było ukazanie, że do kategorii igrzysk pseudo-olimpijskich można zaliczyć także widowiska organizowane przez trupy cyrkowe, które wykorzystywały motywy olimpijskie. W przeciwieństwie do wcześniejszych badaczy, którzy skupiali się głównie na igrzyskach i festiwalach sportowo-kulturalnych zapoczątkowanych w XVII wieku, powyższy artykuł koncentruje się na roli cyrku niemieckiego jako prekursora tego typu przedsięwzięć na kontynencie europejskim. Cyrk angielski, stanowiący swoiste wzorce do naśladowania dla cyrków francuskich oraz niemieckich, odegrał kluczową rolę w kształtowaniu formy tych widowisk, jednak to właśnie cyrk niemiecki wywarł największy wpływ na rozwój sztuki cyrkowej, także na terenach XIX-wiecznych ziem polskich znajdujących się pod zaborami. Wystawiane inscenizacje cyrkowe, choć związane z rozrywką i sztuką cyrkową, stanowiły zbliżony do antycznego wzoru przykład formy popularyzującej tradycję olimpijską. Ich organizatorzy, niejako w sposób nieświadomy, przyczyniali się do utrzymania w pamięci społeczeństw europejskich elementów kultury fizycznej oraz sportowej, nawiązujących do starożytnych igrzysk olimpijskich. Poprzez widowiska cyrkowe kultywowano olimpijskie motywy, co miało wpływ na formowanie świadomości kulturowej europejskich społeczeństw.

c) Arkadiusz Włodarczyk, **Mateusz Rozmiarek** (2023). „The Reception of Ancient Olympic Epinikia in Sixteenth- and Seventeenth-Century European Poetry”, *European Review*, 31(1), 28-44, DOI: 10.1017/S1062798722000102.

Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 0.400.

Celem powyższego artykułu było udowodnienie, że kultura agonu odnajdywała swoje odzwierciedlenie nie tylko w dyscyplinach sportowych, ale również w poezji igrzysk olimpijskich. Związki między poezją a ideą olimpijską mają swoje korzenie w starożytności, jednak ich odkrycie i rozwój przypada na epokę renesansu i późniejsze okresy. Już w XV wieku pojawiły się wzmianki zawierające motyw olimpijski we włoskiej literaturze, a w kolejnych stuleciach temat ten podejmowali poeci z różnych krajów europejskich. Analiza utworów poetyckich z XVI i XVII wieku pozwoliła wykazać, że motywy olimpijskie były wykorzystywane między innymi do prezentacji wzorców moralnych, organizacyjnych, etycznych i sportowych, a także do podkreślenia prestiżu lokalnych wydarzeń. Poprzez poezję, olimpijskie tradycje stawały się coraz bardziej powszechne, przyczyniając się do ukształtowania formuły tzw. igrzysk pseudo-olimpijskich, które stanowiły istotny element dziedzictwa olimpijskiego. Przykładem tego typu wydarzeń były na przykład rozgrywki znane jako Cotswold Olimpick Games. Wszystkie te działania ukazują niezwykle istotną rolę poezji jako nośnika idei olimpijskich w kulturze europejskiej.

d) Arkadiusz Włodarczyk, **Mateusz Rozmiarek** (2021). „The Chronology and Naming of Seventeenth-Century pseudo-Olympics on the British Isles”, *Sport in History*, 41(2), 159-180, DOI: 10.1080/17460263.2020.1854334.

Liczba punktów MEiN: 100.

Celem powyższego artykułu było wykazanie, że rozgrywki Cotswold Olimpick Games organizowane w angielskim hrabstwie Gloucestershire są błędnie uważane przez historyków sportu za pierwsze igrzyska pseudo-olimpijskie, czyli zawody odnoszące się do szeroko rozumianej idei olimpijskiej nawiązującej do starożytnych igrzysk olimpijskich. Choć dokładna data pierwszych zawodów Cotswold Olimpick Games pozostaje nieznana, prawdopodobnie zostały zainicjowane przez lokalnego prawnika Roberta Dovera w 1612 roku, o czym świadczy jego osiedlenie się rok wcześniej w Saintbury koło Chipping Campden – oficjalnie uznanym miejscu odbywania tych igrzysk. Za sprawą dotarcia do dzieła *Old Meg of Hereford-shire, for a Mayd-Marian: and Hereford towne for a Morris-daunce. Or Twelue Morris-dancers in Hereford-shire, of twelue hundred yeares old* udowodniono jednak, iż już w 1609 roku duża grupa rycerzy, szlachciców i dżentelmenów z całego regionu odwiedziła Hereford w pierwszy dzień maja, aby wziąć udział w wyścigu olimpijskim. Z tego względu prawdopodobne jest, że

to właśnie wyścig w Hereford był historycznie pierwszym, jednoznacznie potwierdzonym wydarzeniem sportowym nazwanym „olimpijskim”, a nie Cotswold Olimpick Games czy inne zawody zorganizowane w XVII wieku na Wyspach Brytyjskich, takie jak Igrzyska Olimpijskie w Brae of Mar czy Gog Magog Olympiks, datowane na kilka lat po wydarzeniu w Hereford.

e) Arkadiusz Włodarczyk, **Mateusz Rozmiarek** (2020). „Games in the Accademia Arcadia as a Legacy of the Olympic Idea between the Seventeenth and the Eighteenth Centuries”, *European Review*, 28(4), 587-598, DOI: 10.1017/S1062798720000186.

Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 0.487.

Celem powyższego artykułu była analiza specyficznego typu zawodów arkadyjskich, które odbywały się w rzymskiej akademii Arkadia w XVII i XVIII wieku. Stanowiły one istotne wydarzenie kulturalne w życiu akademii, będąc swoistym rodzajem konkursów poetyckich, które pod wieloma względami przypominały starożytne igrzyska olimpijskie. Mimo że główną inspirację do organizacji zawodów czerpano z antycznych igrzysk, organizatorzy wyraźnie akcentowali, że dla nich istotniejszy był format poetycki niż aspekt sportowy. Zrealizowane badanie miało na celu przybliżenie tego unikatowego aspektu kultury i sztuki tamtej epoki oraz wskazanie na dziedzictwo ducha olimpijskiego w omawianym okresie. Badanie wykazało, iż nawet w okresie kryzysu na początku XVIII wieku, zawody w Arkadii odgrywały znaczącą rolę w utrzymaniu neutralności, zapewniając przestrzeń do dialogu i wzmacniając relacje między różnymi instytucjami miejskimi. Zawody stały się centralnym elementem kultury włoskiej, umacniając strategiczną rolę kultury jako źródła przyjemności i rozrywki. Stanowiły także ówczesną płaszczyznę do konfrontacji z kluczowymi problemami, takimi jak odrodzenie wiedzy i sztuki, hegemonia chrześcijańska czy dziedzictwo klasyczne. Poprzez organizację rywalizacji poetyckiej, członkowie Arkadii przywracali w kulturze europejskiej pamięć o igrzyskach olimpijskich, wyrażając to w nazwie, organizacji czy innych jej elementach.

f) **Mateusz Rozmiarek** (2021). „The Legacy of the 1936 Winter Olympics in Garmisch-Partenkirchen in the Context of Sports Tourism”, *Studies in Sport Humanities*, 29, 51-55, DOI: 10.5604/01.3001.0015.4468.

Liczba punktów MEiN: 40.

Celem powyższego artykułu było scharakteryzowanie olimpijskiego dziedzictwa IV Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Garmisch-Partenkirchen. Wydarzenie to, uznawane przez badaczy za próbny etap demonstracji gospodarczej siły Rzeszy Niemieckiej, miało miejsce pół roku przed XI Igrzyskami Olimpijskimi w Berlinie w 1936 roku. Adolf Hitler wykorzystał te Igrzyska do przetestowania gotowości kraju do organizacji dużych wydarzeń sportowych, eksponując jednocześnie politykę nazistowską i antysemicką. Pomimo licznych kontrowersji, Igrzyska zapadły w pamięć międzynarodowej publiczności jako profesjonalnie zorganizowane, przede wszystkim dzięki nowoczesnym obiektom sportowym. Obecnie, ze względu na wiele zachowanych pozostałości i dobrze utrzymaną historyczną infrastrukturę sportową, olimpijskie dziedzictwo Garmisch-Partenkirchen wspiera rozwój turystyki sportowej w Niemczech.

g) Mateusz Rozmiarek, Adam Szabelski (2020). „Etos emigranta a Ferenc Puskás na tle innych uczestników igrzysk olimpijskich”, *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 3(3), 41-54, DOI: 10.16926/sit.2020.03.19.

Liczba punktów MEiN: 40.

Celem powyższego artykułu była analiza związku między etosem emigranta a kulturą fizyczną. W historii sportu oraz olimpizmu można odnaleźć liczne przykłady sportowców, którzy, motywowani różnymi celami, opuścili swoje rodzime kraje. Jednym z powodów było między innymi dążenie do osiągnięcia sukcesu czy zdobycia mistrzostwa sportowego. Już podczas pierwszych igrzysk olimpijskich możliwe było zauważenie tego trendu, który został potwierdzony w kolejnych edycjach rozgrywek. Temat ten, który w przeszłości napotykał na wiele kontrowersji, wymagał rozważenia z dwóch perspektyw: emigracji przed osiągnięciem zaplanowanego sukcesu oraz decyzji o wyjeździe po zdobyciu najważniejszych zwycięstw. Przykładami potwierdzającymi oba warianty mogły być jednej strony liczne przypadki uczestników pierwszych igrzysk olimpijskich, a z drugiej biografia wybitnego węgierskiego piłkarza Ferenc Puskása, który zdecydował się na wieloletnią emigrację ze względu na sytuację wewnętrzną w jego kraju, a nie chęć zysku czy zdobycia większej sławy.

h) Mateusz Rozmiarek, (2021). „W pogoni za olimpijskim marzeniem Shinzō Abe? Igrzyska w polityce Japonii w 2020 roku”, [w:] Adrianna Banio (red.), *Letnie Igrzyska Olimpijskie Tokyo*

2020 w obliczu pandemii COVID-19, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 23-46, p-ISBN: 9788379724567.

Liczba punktów MEiN: 20.

Celem powyższego artykułu było przeanalizowanie roli, jaką premier Japonii Shinzō Abe przypisał organizacji XXXII Igrzysk Olimpijskich w Tokio w 2020 roku jako symbolu odbudowy kraju oraz inicjatora nowej ery w historii Japonii – ery Reiwa. Analiza oparta na publikacjach w dzienniku *The Japan Times* z okresu od 1 stycznia do 31 sierpnia 2020 roku wykazała, że premier Abe zamierzał przeprowadzić szereg istotnych społeczno-ustrojowych reform pod hasłem „olimpiady odzyskiwania”, jednak globalna pandemia COVID-19 znacząco zakłóciła te plany, co doprowadziło do decyzji o odłożeniu rozgrywek o rok. Dalsze miesiące przyniosły dyskusje na temat aspektów finansowych, strukturalnych oraz kadrowych, zaś nieefektywne działania rządu w zwalczaniu pandemii COVID-19 spowodowały wzrost niechęci społeczeństwa do organizacji igrzysk nawet w 2021 roku. W efekcie władze Japonii musiały wiele kwestii rozpocząć zasadniczo od zera, a pośród licznych wyzwań mierzyły się między innymi z renegocjacjami skomplikowanej sieci umów sponsorskich, rezerwacjami różnych miejsc czy przeprowadzeniem od nowa różnych porozumień i ustaleń.

i) Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2023). „Nowożytna Olimpia – utopijne marzenie Pierre de Coubertina o idealnym mieście sportu i przyczynki do Olimpijskich Konkursów Literatury i Sztuki”, [w:] Zbigniew Dziubiński, Arkadiusz Włodarczyk (red.), *Kultura fizyczna a sztuka*, Warszawa: Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa RP, 309-318, ISBN: 978-83-956969-5-4.

Liczba punktów MEiN: 20.

Celem powyższego artykułu było dokonanie analizy wizji nowożytnej Olimpii, stworzonej przez Pierre’a de Coubertina jako idealnego miejsca dedykowanego sportowi. Decyzje podjęte na kongresie w Paryżu w 1894 roku, które doprowadziły do wskrzeszenia nowożytnych igrzysk olimpijskich, obejmowały rotację miejsc ich organizacji co cztery lata. Coubertin, choć był pierwotnie zwolennikiem zmienności lokacji, zaczął rozważać stałe miejsce dla igrzysk, mając na względzie konieczność rozwiązania problemów organizacyjnych igrzysk w 1900 i 1904 roku, a także wprowadzenia międzynarodowych konkursów literatury i sztuki do programu olimpijskich rozgrywek. Na łamach „Revue Olympique” w 1906 roku sugerował możliwość

powstania Nowożytnej Olimpii nad jeziorem w Szwajcarii, dlatego też w późniejszym czasie rozpoczęto poszukiwania odpowiedniego miejsca dla niej, skupiając się na zachodnim regionie kraju. Po próbach przekonania mieszkańców szwajcarskiego Morges do organizacji igrzysk, projekt został zarzucony w 1909 roku. Mimo to Pierre de Coubertin nie rezygnował ze swojej idei, a w 1909 i 1910 roku ukazał się dokument zatytułowany „Une Olympie Moderne” opisujący jego wizję. W tym samym okresie ogłoszono również międzynarodowy konkurs architektoniczny na wizję Nowożytnej Olimpii, a zwycięskim projektem został plan autorstwa Eugène-Édouarda Monoda oraz Alphonse’a Laverrière’a. Artykuł analizował kompleksowo koncepcję Nowożytnej Olimpii, uwzględniając inspiracje Coubertina igrzyskami antycznymi, administrację, program sportowy, zasady kwalifikacji zawodników, liczebność widzów oraz ceremoniał olimpijski. Ostatecznie z powodu pierwszej wojny światowej i potrzeby ocalenia Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego przed politycznymi wpływami, plany Coubertina nie doczekały się realizacji, a Nowożytna Olimpia pozostała jedynie utopijnym marzeniem. Mając jednak współczesną wiedzę o igrzyskach można stwierdzić, iż wprowadzenie koncepcji organizowania każdej edycji igrzysk w jednym miejscu mogłoby ograniczyć rozwój ruchu olimpijskiego na świecie, a nawet doprowadzić do stagnacji lub upadku tego wydarzenia.

j) Mateusz Rozmiarek (2022). „Teoria ćwierćwiecza w ruchu olimpijskim”, [w:] Zbigniew Dziubiński, Wiesław Firek (red.), *Kultura fizyczna a komunitaryzm i liberalizm*, Warszawa: Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa RP, 310-324, ISBN: 978-83-956969-4-7.

Liczba punktów MEiN: 20.

Celem powyższego artykułu było dokonanie analizy wpływu polityki oraz stosunków międzynarodowych na sport oraz ruch olimpijski w kontekście teorii ćwierćwiecza. Badanie wykazało, że już od organizacji pierwszych nowożytnych Igrzysk Olimpijskich w 1896 roku można zaobserwować powtarzające się wydarzenia związane bezpośrednio z polityką multilateralną. Stopień związku między igrzyskami a polityką międzynarodową podlegał zmianom w zależności od określonych okoliczności, jednak polityka tendencjonalnie miała wpływ na przebieg igrzysk, szczególnie co dwadzieścia lat. Analiza przykładów, poczynając od Igrzysk w 1896 roku, aż do Igrzysk w 2016 roku wykazała, że wiele poszczególnych rozgrywek olimpijskich było zdominowanych przez wydarzenia polityczne.

k) Mateusz Rozmiarek (2019). „German Gymnasts with Polish Backgrounds: the Fate of Alfred Flatow (1869–1942) and Gustav Flatow (1875–1945)”, *Studies in Sport Humanities*, 26, 37-42, DOI: 10.5604/01.3001.0014.1250.

Liczba punktów MEiN: 20.

Celem powyższego artykułu było przedstawienie biografii oraz szczegółów karier sportowych kuzynów Alfreda i Gustava Flatow, jednych z najwybitniejszych gimnastyków w historii niemieckiego sportu nowożytnego, urodzonych w Gdańsku i Kościerzynie. Omawiani sportowcy w młodym wieku udowodnili, że dzięki determinacji i ciężkiej pracy byli w stanie zakwalifikować się do reprezentacji narodowej, wziąć udział w I Igrzyskach Olimpijskich w 1896 roku, a następnie zaprezentować światu swoje nadzwyczajne umiejętności poprzez demonstrację siły niemieckiej gimnastyki. Swoje ostatnie lata życia spędzili w Holandii, dokąd emigrowali, a obecnie wspomina się ich głównie za sprawą nazistowskiego ludobójstwa wśród żydowsko-niemieckich gimnastyków olimpijskich, które brutalnie pozbawiło ich życia.

II. Pozostałe publikacje z zakresu turystyki sportowej i masowych wydarzeń sportowych:

a) Mateusz Rozmiarek, Joanna Poczta, Ewa Malchrowicz-Mośko (2021). „Motivations of Sports Volunteers at the 2023 European Games in Poland”, *Sustainability*, 13(11), 6406, DOI: 10.3390/su13116406.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 3.889.

Celem powyższego artykułu było zdiagnozowanie związków między wybranymi czynnikami socjodemograficznymi (płeć, wiek, miejsce zamieszkania, aktywność zawodowa oraz rzadko badane doświadczenie w wolontariacie sportowym) a motywacją osób uczestniczących w rekrutacji wolontariuszy na Igrzyska Europejskie 2023 w Krakowie. Badanie, w którym ostatecznie wzięło udział 535 respondentów, wykorzystywało Skalę Motywacji Wolontariuszy Olimpijskich (OVMS) do oceny motywacji wolontariuszy podczas wydarzeń sportowych o charakterze wielodyscyplinarnym w tradycji olimpijskiej. Wyniki pokazały, że motywacje nie różniły się pod względem płci, miejsca zamieszkania i aktywności zawodowej, a istotne różnice pojawiły się w odniesieniu do doświadczenia w wolontariacie sportowym. Respondenci z wcześniejszym doświadczeniem w wolontariacie sportowym wykazali najwyższe wyniki dla wszystkich motywów skali OVMS. Otrzymane rezultaty stanowią istotną wiedzę dla organizatorów wydarzeń do doskonalenia strategii rekrutacji i zarządzania wolontariuszami,

a także do lepszego zrozumienia czynników, które motywują kandydatów do wolontariatu, co może przyczynić się do skuteczniejszej współpracy z nimi podczas przyszłych eventów.

b) Mateusz Rozmiarek, Mateusz Grajek, Ewa Malchrowicz-Moško, Karolina Krupa-Kotara, Jose Burgos, Aitor Martínez Aguirre-Betolaza, Arkaitz Castañeda-Babarro (2023). „Selected Motivations of Student Sports Volunteers in Terms of Professional Activity and Previous Volunteering Experience”, *Sustainability*, 15(13), 10531, DOI: 10.3390/su151310531.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 3.900.

Celem powyższego artykułu było zbadanie wybranych motywacji osób rekrutujących się jako wolontariusze sportowi podczas Igrzysk Europejskich organizowanych w 2023 roku w Krakowie, które nie były analizowane w artykule *Motivations of Sports Volunteers at the 2023 European Games in Poland* i którego niniejszy artykuł stanowi ciąg dalszy. W badaniu uczestniczyło tych samych 535 osób, z czego 52,71% stanowili respondenci płci żeńskiej (282), a 47,29% płci męskiej (253). Wyniki wykazały, że płeć oraz wykonywanie pracy zarobkowej równoległe ze studiowaniem oraz wcześniejsze doświadczenia związane z wolontariatem sportowym miały wpływ na podejmowanie wolontariatu sportowego. Wyniki te również są skierowane do organizatorów wydarzeń sportowych w kontekście ewentualnego dalszego doskonalenia zarządzania wolontariatem sportowym w przyszłości.

c) Patxi León-Guereño, Héctor Galindo-Domínguez, Eneko Balerdi-Eizmendi, **Mateusz Rozmiarek**, Ewa Malchrowicz-Moško (2021). „Motivation behind Running among Older Adult Runners”, *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 13(1), 138, DOI: 10.1186/s13102-021-00366-1.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 2.367.

Celem powyższego artykułu było dokonanie analizy aspektów motywacyjnych amatorskich biegaczy w wieku powyżej 50 lat oraz rozważenie wpływu lat praktyki, rodzaju uczestnictwa i niektórych zmiennych socjodemograficznych na motywację osób starszych w bieganiu. W badaniu wzięło udział 244 starszych amatorskich biegaczy (108 kobiet i 136 mężczyzn). Uczestnicy badania zostali zapytani o swoje doświadczenie biegowe, uczestnictwo w różnych wydarzeniach biegowych, wiek, płeć, życie rodzinne oraz czy mają dzieci. Wyniki wykazały istotne różnice w dziewięciu wymiarach motywacji biegaczy w zależności od doświadczenia

biegowego i uczestnictwa w różnych wydarzeniach. Z kolei życie rodzinne nie wykazało związku statystycznego z żadnym z wymiarów wykorzystanej skali. Badanie wykazało, że powody, dla których seniorzy biorą udział w biegach, różnią się od uzyskanych w poprzednich badaniach, zwłaszcza jeśli chodzi o doświadczenie treningowe i uczestnictwo w wydarzeniach.

d) Mateusz Rozmiarek, Patxi León-Guereño, Miguel Ángel Tapia-Serrano, Mablíny Thuany, Thayse Natacha Gomes, Katarzyna Płoszaj, Wiesław Firek, Ewa Malchrowicz-Moško (2022). „Motivation and Eco-Attitudes among Night Runners during the COVID-19 Pandemic”, *Sustainability*, 14(3), 1512, DOI: 10.3390/su14031512.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 3.900.

Celem powyższego artykułu było ustalenie, co motywuje osoby, które biegają rekreacyjnie nocą. Dodatkowym celem było sprawdzenie, czy są różnice w motywacji między mężczyznami a kobietami w różnych grupach wiekowych oraz czy przebycie COVID-19 ma wpływ na motywację biegaczy. W badaniu wzięły udział 233 osoby. Kwestionariusz zawierał podział motywów stosowany w Skali Motywacji Maratońskiej (MOMS) oraz szereg dodatkowych pytań dotyczących czynników środowiskowych. Badanie wykazało, iż główną motywacją, która napędza nocnych biegaczy, jest orientacja na zdrowie, troska o wagę, osiągnięcie osobistych celów, radzenie sobie psychicznie, znaczenie życia oraz samoocena. Badanie wykazało również wyższe wyniki dla orientacji zdrowotnej, uznania, radzenia sobie psychicznego, znaczenia życia i samooceny wśród biegaczy, którzy mieli COVID-19, w porównaniu z biegaczami, którzy na tę chorobę nie chorowali. Ponadto respondenci jednoznacznie wskazali, że nocne bieganie ułatwia im zasypianie i poprawia jakość snu. Większość biegaczy oceniła swój stan zdrowia psychicznego jako dobry, nie biegali rano pomimo lepszej jakości powietrza, nie wybierali wydarzeń biegowych poza obszarem miejskim i nie sprawdzali indeksu jakości powietrza przed bieganiem. Wydaje się, iż w przyszłości ważnym będzie, by trenerzy, organizatorzy eventów i inni specjaliści brali pod uwagę wiek, płeć, fakt przebycia COVID-19 i podejście biegaczy do ekologicznych postaw, próbując zrozumieć ich powody uczestnictwa w różnych wydarzeniach sportowych lub rekreacyjnych, zwłaszcza tych skupiających się na kwestiach kształtowania postaw wobec środowiska.

e) **Mateusz Rozmiarek**, Ewa Malchrowicz-Moško, Patxi León-Guereño, Miguel Ángel Tapia-Serrano, Grzegorz Kwiatkowski (2021). „Motivational Differences between 5K Runners, Marathoners and Ultramarathoners in Poland”, *Sustainability*, 13(12), 6980, DOI: 10.3390/su13126980.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 3.889.

Celem powyższego artykułu było ustalenie powodów, dla których ludzie biegają na różnych dystansach (biegi 5 kilometrowe, maratony i ultramaratony), a także analiza różnic w każdym z tych biegów w zależności od zmiennych socjodemograficznych – płci, wieku i statusu cywilnego. Badanie empiryczne przeprowadzono podczas trzech eventów: Zimowego Ultramaratonu Karkonoskiego w 2020 roku, 20. edycji PKO Poznań Maraton, a także biegu na 5 kilometrów pod nazwą Parkrun Poznań i City Trail, podczas których zbadano łącznie 925 biegaczy. W badaniu wzięło udział 267 ultramaratończyków, 493 maratończyków i 165 uczestników Parkrun oraz City Trail. Zastosowano metodę badawczą opartą na badaniu diagnostycznym, a użyty kwestionariusz opierał się na podziale motywów wykorzystywanym w skali MOMS. Nie stwierdzono istotnych różnic w żadnej z biegów na podstawie płci lub statusu cywilnego, jednak wyniki pokazały, że troska o wagę wzrastała wraz z wiekiem we wszystkich analizowanych dystansach. Ponadto, w przypadku biegu na 5 kilometrów oraz maratonu, troska o wagę zmniejszała się w przedziale wiekowym 36-50 lat, ale następnie wzrastała u osób powyżej 51 lat. Z tego względu przyszłościowo trenerzy powinni brać pod uwagę wiek sportowców, próbując zrozumieć ich motywacje do udziału w różnych eventach.

f) Joanna Poczta, Nuno Almeida, **Mateusz Rozmiarek**, Maciej Młodzik, Ewa Malchrowicz-Moško (2021). „Men’s and Women’s Style of Living and Motivation to Run in Charity Events”, *Sustainability*, 13(9), 5287, DOI: 10.3390/su13095287.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 3.889.

Celem powyższego artykułu było zbadanie wpływu sportowych wydarzeń charytatywnych na styl życia mężczyzn i kobiet oraz zrozumienie motywacji do uczestnictwa w tego typu biegach. W kontekście braku dotychczasowych badań naukowych nad tym zagadnieniem, autorzy postawili sobie za zadanie wypełnienie luki w literaturze naukowej. Badanie przeprowadzono podczas 6. Biegu Mikołajkowego zorganizowanego w Poznaniu, w którym wzięło udział 136 biegaczy, z czego 49 stanowili mężczyźni, a 87 kobiety. Analiza wyników wykazała, że kobiety

wykazują większą skłonność do uczestniczenia w tego typu wydarzeniach, co mogło być efektem większej empatii w tej grupie. Odkrycie to wskazuje na istotny element różnic płciowych w kontekście uczestnictwa w biegach charytatywnych.

g) Mateusz Rozmiarek, Ewa Malchrowicz-Moško, Marek Kazimierzak (2022). „Overtourism and the Impact of Tourist Traffic on the Daily Life of City Residents: A Case Study of Poznan”, *Journal of Tourism and Cultural Change*, 20(5), 718-734, DOI: 10.1080/14766825.2022.2029463.

Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 2.200.

Celem powyższego artykułu było zbadanie potencjalnego zagrożenia zjawiskiem overtourismu w Poznaniu, uwzględniając wpływ turystyki na jakość życia mieszkańców oraz ich doświadczenia związane z pobytem w mieście. Analiza miała na celu również zidentyfikowanie skutków procesów gentryfikacji i rewitalizacji przestrzeni miejskich dla tkanki kulturowej oraz społecznej miasta. Mimo że w chwili badania overtourism nie występował jeszcze w Poznaniu, badanie wykazało istniejące ryzyko, że w przyszłości zjawisko to może stanowić poważne zagrożenie. Przypadki takie jak miasto Poznań podkreślają konieczność zrównoważonego rozwoju turystyki, aby zachować integralność i odpowiednią jakość życia w centrach miast.

h) Mateusz Rozmiarek, Kevin Nowacki, Ewa Malchrowicz-Moško, Zdzisława Dacko-Pikiewicz (2022). „Eco-Initiatives in Municipal Cultural Institutions as Examples of Activities for Sustainable Development: A Case Study of Poznan”, *Sustainability*, 14(2), 682, DOI: 10.3390/su14020682.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 3.900.

Celem powyższego artykułu było zbadanie, jakie inicjatywy proekologiczne zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju podejmowane były przez miejskie instytucje kultury w Poznaniu. Badanie przeprowadzono na dwunastu miejskich instytucjach kultury. Wyniki wskazały, że instytucje podejmują liczne inicjatywy proekologiczne, które bardzo często wpisują się w dyskurs tzw. „głębokiej ekologii” i adresują źródła istniejącego kryzysu środowiskowego. Ich działania miały także na celu zachęcenie mieszkańców miasta do „powrotu do natury”. Oprócz inicjatyw skierowanych do odbiorców oferty poszczególnych instytucji, wiele z nich zwracało uwagę na proekologiczne działania wewnętrzne. W rezultacie wyniki podzielono na

trzy ogólne grupy, które obejmują wewnętrzne działania instytucji, realizację projektów na tematy ekologiczne oraz działania edukacyjne w dziedzinie ekologii.

i) Ewa Malchrowicz-Moško, **Mateusz Rozmiarek**, Maciej Młodzik (2019). „Analiza zachowań turystycznych aktywnych i biernych uczestników imprez biegowych na przykładzie 6. Poznań Półmaratonu”, [w:] Maria Zowisło, Jerzy Kosiewicz (red.), *Sport i turystyka w perspektywie nauk społecznych: tradycja i współczesność*, Kraków: Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, Polskie Towarzystwo Nauk Społecznych o Sporcie, 67-80, ISBN: 978-83-62891-61-0.

Liczba punktów MEiN: 20.

Celem powyższego artykułu była prezentacja wyników badań empirycznych poświęconych zachowaniom turystycznym aktywnych i biernych uczestników imprez biegowych, które zostały przeprowadzone na próbie 604 turystów sportowych podczas 6. Poznań Półmaratonu. Wyniki badań wskazały, iż Poznań Półmaraton jest atrakcją, która sama w sobie często stanowi główny motyw przyjazdu turystów do Poznania, a przybywający turyści sportowi przeważnie zostają w Poznaniu na dłużej niż jeden dzień. Korzystają wtedy z infrastruktury turystycznej miasta, stając się także „typowymi” turystami, którzy znajdują czas na takie aktywności jak zwiedzanie miasta, wizyta w muzeum, wizyta w obiekcie sportowo-rekreacyjnym czy udział w wydarzeniu kulturalnym. Mimo to miasto i organizatorzy imprez biegowych powinni uatrakcyjnić program towarzyszący wydarzeniom biegowym, jeśli chcą zatrzymać uczestników w mieście na dłużej. Podczas gdy czynni uczestnicy zawodów sportowych są zajęci przygotowaniem do startu, kibice mają czas wolny. Również z myślą o nich należy więc przygotować specjalne pakiety turystyczne, takie jak między innymi zwiedzanie miasta z profesjonalnym przewodnikiem, co docelowo jeszcze bardziej rozwinie ruch turystyczny.

III. Pozostałe publikacje z zakresu prewencji zdrowotnej oraz problematyki żywieniowej:

a) **Mateusz Rozmiarek**, Mateusz Grajek, Ewa Malchrowicz-Moško, Karolina Sobczyk, Karolina Krupa-Kotara, Piotr Nowaczyk, Janusz Wasiewicz, Tomasz Urbaniak, Wojciech Siejak, Urszula Czerniak, Anna Demuth, Aitor Martínez Aguirre-Betolaza, Arkaitz Castañeda-Babarro (2022). „Polish Adaptation of the Modified Tampa Scale of Kinesiophobia for Fatigue (TSK-F) and the Revision of the Tampa Scale in Terms of Pain for Cancer Patients”,

International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(19), 12730, DOI: 10.3390/ijerph191912730.

Liczba punktów MEiN: 140.

Celem powyższego artykułu było stworzenie polskiej adaptacji skali Tampa do mierzenia kinezjofobii z uwzględnieniem zmęczenia oraz sprawdzenie przydatności skali w kontekście bólu u pacjentów onkologicznych. Badanie przeprowadzono na Oddziale Chirurgii Onkologicznej Chorób Piersi w Wielkopolskim Centrum Onkologii oraz w Poznańskim Ośrodku Specjalistycznych Usług Medycznych. Po uwzględnieniu kryteriów wykluczenia, do końcowego badania zakwalifikowano 100 osób: 50 pacjentów z rakiem piersi oraz 50 zdrowych respondentów (bez diagnozy nowotworowej). Wyniki wskazały na uzasadnienie badania kinezjofobii w kontekście lęku związanego z ruchem, bólem i zmęczeniem u pacjentów z rakiem piersi w Polsce oraz na możliwość dostosowania skali Tampa mierzącej kinezjofobię do różnych aspektów tego schorzenia. Obie wersje skali wykazały odpowiednio przygotowane konstrukty parametryczne, a wszystkie korelacje wykazały istotny statystycznie związek. Zastosowanie skali w badaniach pacjentów onkologicznych w Polsce może ostatecznie poprawić programy rehabilitacyjne oraz umożliwić opracowanie strategii wspierania pacjentów w procesie leczenia w celu redukcji lęku związanego z ruchem.

b) Ewa Malchrowicz-Moško, Piotr Nowaczyk, Janusz Wasiewicz, Tomasz Urbaniak, Wojciech Siejak, **Mateusz Rozmiarek**, Urszula Czerniak, Anna Demuth, Aitor Martínez Aguirre-Betolaza, Arkaitz Castañeda-Babarro (2022). „The Level of Kinesiophobia in Breast Cancer Women Undergoing Surgical Treatment”, *Frontiers in Oncology*, 13, 1010315, DOI: 10.3389/fonc.2023.1010315.

Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 4.700.

Celem powyższego artykułu było zbadanie poziomu kinezjofobii u pacjentek z rakiem piersi poddawanych leczeniu chirurgicznemu w kontekście zmiennych socjodemograficznych, stylu życia przed diagnozą, stopnia zaawansowania i typu nowotworu oraz współistniejących schorzeń. Przeprowadzono wywiad u 285 kobiet, w tym 132 pacjentek z Wielkopolskiego Centrum Onkologii i 153 zdrowych kobiet z grupy kontrolnej. Wyniki badania wykazały, że kobiety z rakiem piersi doświadczają znaczącego poziomu kinezjofobii. Ponadto, większość badanych kobiet nie była świadoma zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia dotyczących

aktywności fizycznej dla osób zdrowych i chorych na nowotwór. Badania dostarczyły także informacji na temat aktywności fizycznej kobiet przed i w trakcie leczenia onkologicznego. Ponad połowa pacjentek nie wykonywała zalecanej aktywności fizycznej podczas leczenia nowotworowego, a część respondentek nie była pewna, czy będzie aktywna po zakończeniu terapii. Analiza wykazała, że poziom kinezyfobii nie różnił się między kobietami z rakiem piersi z dodatkowymi schorzeniami a tymi bez nich, choć najwyższy poziom zaobserwowano u pacjentek z osteoporozą, otyłością i cukrzycą. Badania wskazały także na większy poziom kinezyfobii u kobiet w mniej zaawansowanych stadiach choroby. Wyniki te mają istotne implikacje dla leczenia i wsparcia pacjentek z rakiem piersi w kontekście aktywności fizycznej. Wnioski z badania sugerują, że konieczne są dalsze badania nad kinezyfobią u pacjentek onkologicznych, uwzględniające różne metody terapeutyczne, aby skutecznie przeciwdziałać postawom hipokinetycznym na każdym etapie leczenia nowotworowego.

c) Ewa Malchrowicz-Moško, **Mateusz Rozmiarek** (2022). „Olympic Movement and Cancer Prevention”, *Journal of Education, Health and Sport*, 12(7), 410-415, DOI: 10.12775/JEHS.2022.12.07.040.

Liczba punktów MEiN: 40.

Celem powyższego artykułu było omówienie problematyki kinezyfobii w trakcie i po leczeniu onkologicznym. Artykuł podkreśla rolę ruchu olimpijskiego w promocji zdrowia i profilaktyce przeciwnowotworowej, a także znaczenie sportowców, którzy pokonali chorobę nowotworową, w promowaniu aktywnego podejścia społeczeństwa do sportu. Zwrócono także uwagę na niewystarczającą liczbę wydarzeń sportowych skierowanych do pacjentów onkologicznych.

d) Mateusz Grajek, Karolina Krupa-Kotara, **Mateusz Rozmiarek**, Karolina Sobczyk, Eliza Działach, Michał Górski, Joanna Kobza (2022). „The Level of COVID-19 Anxiety among Oncology Patients in Poland”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(18), 11418, DOI: 10.3390/ijerph191811418.

Liczba punktów MEiN: 140.

Celem powyższego artykułu była ocena poziomu lęku związanego z COVID-19 wśród pacjentów onkologicznych i zbadanie użyteczności skali FCV-19S i kwestionariusza GAD-7 w badaniach populacyjnych tej grupy. Badanie obejmowało sześciuset respondentów (trzystu

pacjentów onkologicznych i trzysta osób z grupy kontrolnej niepoddawanych leczeniu onkologicznemu). W analizie wyników kwestionariusza GAD-7 uzyskano średni wynik 8,21, wskazujący na obecność objawów lękowych o różnym nasileniu. Wynik skali FCV-19S wskazywał, że pacjenci onkologiczni doświadczają umiarkowanego poziomu obawy przed koronawirusem, podczas gdy osoby spoza tej grupy wykazują niższy poziom lęku. Ponadto, badanie wykazywało, że pacjenci onkologiczni charakteryzują się większą częstością zaburzeń snu w porównaniu z osobami z grupy kontrolnej, co było związane z większym poziomem lęku.

e) Karolina Krupa-Kotara, Jarosław Markowski, Agnieszka Gdańska, Mateusz Grajek, Eliza Działach, Grzegorz Szlachta, **Mateusz Rozmiarek** (2023). „Global Self-Esteem, Body Composition, and Physical Activity in Polish University Students”, *Nutrients*, 15(18), 3907, DOI: 10.3390/nu15183907.

Liczba punktów MEiN: 140, wskaźnik Impact Factor: 5.900.

Celem powyższego artykułu była ocena związku między globalną samooceną, składem ciała oraz aktywnością fizyczną wśród polskich studentów. Badanie przeprowadzono na grupie 305 studentów w wieku od 19 do 26 lat, podzielonych na grupy według poziomu aktywności fizycznej. Skala SES autorstwa Morrisa Rosenberga posłużyła do oceny globalnej samooceny badanych. Wyniki wykazały ujemną korelację między masą ciała oraz wskaźnikiem BMI a globalną samooceną – im wyższa masa ciała, tym niższa samoocena. Z kolei wyższy poziom aktywności fizycznej był związany z wyższą globalną samooceną. Wyniki sugerowały, że utrzymanie zdrowej aktywności fizycznej oraz odpowiedniego składu ciała może wpłynąć na poprawę globalnej samooceny. Ostatecznie badanie to wskazuje na implikacje dla polityki zdrowotnej, edukacji oraz interwencji skierowanych do studentów, podkreślając wagę aktywności fizycznej dla samooceny i ogólnego stanu zdrowia.

f) Karolina Krupa-Kotara, Gabriela Wojtas, Mateusz Grajek, Martina Grot, **Mateusz Rozmiarek**, Agata Wypych-Ślusarska, Klaudia Oleksiuk, Joanna Głogowska-Ligus, Jerzy Słowiński (2023). „Impact of the COVID-19 Pandemic on Nutrition, Sleep, Physical Activity, and Mood Disorders of Polish Children”, *Nutrients*, 15(8), 1928, DOI: 10.3390/nu15081928.

Liczba punktów MEiN: 140, wskaźnik Impact Factor: 5.900.

Celem powyższego artykułu było ocenienie wpływu pandemii COVID-19 na zachowania żywieniowe oraz styl życia dzieci. Badanie przeprowadzono przy użyciu kwestionariusza dotyczącego nawyków żywieniowych oraz stylu życia przed i w trakcie pandemii, a także przyczyn zmian spowodowanych pandemią. W badaniu wzięło udział 294 rodziców dzieci w klasach 1-8 szkół podstawowych w dwóch regionach Polski. Wyniki ankiet wykazały, pandemia miała istotny wpływ na obniżenie poziomu aktywności fizycznej oraz zwiększenie czasu spędzanego przed ekranem. Odsetek dzieci spożywających pięć regularnych posiłków dziennie oraz angażujących się w codzienną aktywność fizyczną uległ zmniejszeniu, natomiast odsetek dzieci spędzających więcej niż 4 godziny dziennie przed ekranem wzrósł. Główne przyczyny zmian w nawykach żywieniowych i aktywności fizycznej to mniej jedzenia poza domem, brak motywacji, utrudnienia oraz brak dostępu do obiektów sportowych. Z kolei wśród przyczyn zmian nawyków żywieniowych i stylu życia dzieci, czynniki związane z samą pandemią, czyli obostrzenia społeczne, zamknięcie szkół i innych obiektów, oraz obawa przed zakażeniem koronawirusem, miały największy wpływ.

g) Mateusz Grajek, Karolina Krupa-Kotara, Agnieszka Białek-Dratwa, Wiktoria Staśkiewicz, **Mateusz Rozmiarek**, Ewa Misterna, Krzysztof Sas-Nowosielski (2022). „Prevalence of Emotional Eating in Groups of Students with Varied Diets and Physical Activity in Poland”, *Nutrients*, 14(16), 3289, DOI: 10.3390/nu14163289.

Liczba punktów MEiN: 140, wskaźnik Impact Factor: 5.900.

Celem powyższego artykułu było zbadanie występowania jedzenia emocjonalnego wśród studentów, jak również porównanie związków nawyków żywieniowych z różnicami w zachowaniach zdrowotnych, takich jak dieta i poziom aktywności fizycznej. W badaniu uczestniczyło 300 studentów, spośród których jedna grupa studiowała kierunki związane ze zdrowiem, a druga nie. Uczestnicy wypełniali standaryzowane kwestionariusze, w tym PSS-10 oceniający poziom stresu oraz TFEQ-13 analizujący zachowania żywieniowe. Wyniki wykazały, iż osoby charakteryzujące się podwyższonym BMI, niezdrową dietą i niskim poziomem aktywności fizycznej, które błędnie szacują wielkości posiłków pod względem wagi i kalorii oraz odczuwają silny stres, wykazują większą skłonność do jedzenia emocjonalnego. Styl życia może więc wpływać na problem emocjonalnego jedzenia.

h) Agnieszka Białek-Dratwa, Wiktoria Staśkiewicz, Mateusz Grajek, Aleksandra Filip, **Mateusz Rozmiarek**, Karolina Krupa-Kotara, Oskar Kowalski (2022). „Body Composition and Its Perception among Professional Female Volleyball Players and Fitness Athletes (Silesia, Poland)”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(19), 11891, DOI: 10.3390/ijerph191911891.

Liczba punktów MEiN: 140.

Celem powyższego artykułu było zbadanie wpływu różnych dyscyplin sportowych na postrzeganie ciała oraz satysfakcję z własnej sylwetki u zawodniczek. Badanie obejmowało 150 kobiet: 50 siatkarek, 50 zawodniczek fitness oraz 50 studentek stanowiących grupę kontrolną. Dokonano oceny składu ciała oraz percepcji i oceny sylwetki badanych. Choć BMI w grupie badanej i kontrolnej było podobne, to zawodniczki fitness charakteryzowały się najniższym poziomem tkanki tłuszczowej, natomiast grupa kontrolna najwyższym. W ocenie konkretnych części ciała, najwyższe oceny wystawiano w grupie zawodniczek fitness, natomiast jeśli chodzi o ogólną kondycję ciała, najlepsze wyniki osiągnęły siatkarki. Większość siatkarek była niezadowolona z posiadanej wagi, podobnie jak kobiety w grupie kontrolnej, w porównaniu do zawodniczek fitness, które najczęściej wyrażały zadowolenie z własnej wagi.

Informacje naukometyczne podsumowujące osiągnięcia naukowe:

Wskaźnik cytowań według bazy Web of Science (WoS): **86**, wskaźnik Hirscha (h-index): **6**

Łączna liczba publikacji zawierających wskaźnik wpływu Impact Factor (IF): **22**

Łączna liczba publikacji indeksowanych w bazie Web of Science: **27**, w tym:

- Liczba publikacji indeksowanych w WoS przed obroną pracy doktorskiej: **1**
- Liczba publikacji indeksowanych w WoS po obronie pracy doktorskiej: **26**

Sumaryczny wskaźnik wpływu Impact Factor: **57.583**, w tym:

- Wskaźnik wpływu IF uzyskany przed obroną pracy doktorskiej: **0 IF**
- Wskaźnik wpływu IF uzyskany po obronie pracy doktorskiej: **57.583 IF**

Łączna liczba zdobytych punktów MEiN: **3448 punktów**, w tym:

- Liczba punktów MEiN zdobytych przed obroną pracy doktorskiej: **133 punkty**
- Liczba punktów MEiN zdobytych po obronie pracy doktorskiej: **3315 punktów**

---

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w innych uczelniach i instytucjach naukowych

---

Zagraniczny staż naukowy w Stanach Zjednoczonych:

W marcu 2022 roku odbyłem miesięczny staż naukowy w Ośrodku Badań Socjokulturowych Sportu i Olimpizmu (ang. Center for Sociocultural Sport and Olympic Research – CSSOR) Uniwersytetu Stanowego Kalifornii w Fullerton w Stanach Zjednoczonych. Opiekunem naukowym stażu był prof. John Gleaves, a opiekunami wspierającymi prof. Matthew Llewellyn oraz dr Toby Rider. Efektem stażu była publikacja naukowa *Pseudo-Olympics in California: From Circus Shows and Local Sports Competitions to a Mass Statewide Event* opublikowana w *The International Journal of the History of Sport* (MEiN: 100 pkt., IF: 0.600). Podczas stażu uczestniczyłem także gościnnie w zajęciach z przedmiotu *History of Sport, Games and Culture*, podczas których wygłosiłem wykład z zakresu *Sports and Pastimes of the Masses*. Wyjazd na staż możliwy był dzięki zdobyciu w 2021 roku stypendium w konkursie Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu na naukowe staże zagraniczne.

Współpraca naukowa z Międzynarodową Akademią Olimpijską:

We wrześniu 2016 roku uczestniczyłem w miesięcznym międzynarodowym seminarium studiów olimpijskich dla studentów podyplomowych organizowanym przez Międzynarodową Akademię Olimpijską (ang. International Olympic Academy – IOA) w Olimpii w Grecji. W trakcie pobytu przedstawiłem referat naukowy pt. *Repeatability of Political Developments during the Olympic Games as an Exemplification of the Recurrence Syndrome*, który został opublikowany w postaci publikacji w pracy zbiorowej *Olympic Studies. 23rd International Seminar on Olympic Studies for Postgraduate Students* napisanej pod red. Konstantinosa Georgiadisa oraz wydanej w 2017 roku w Atenach nakładem IOA.

W listopadzie 2021 roku zostałem zaproszony przez Międzynarodową Akademię Olimpijską jako jeden z wykładowców międzynarodowego seminarium studiów olimpijskich dla studentów podyplomowych, gdzie poprowadziłem wraz z dr Adrianną Banio zajęcia z tematyki *Tokyo 2020 Summer Olympics: Facing the Coronavirus COVID-19 Pandemic*.

Realizacja działania naukowego Narodowego Centrum Nauki – Miniatura 7:

W 2023 roku otrzymałem dofinansowanie Narodowego Centrum Nauki w ramach konkursu Miniatura 7 na działanie naukowe zatytułowane *Rudolph Brilloff – nieświadomy propagator igrzysk pseudo-olimpijskich w Wielkim Księstwie Poznańskim?*, dzięki któremu miałem możliwość realizacji dwutygodniowego wyjazdu do Niemiec w celu wykonania kwerendy źródłowej w niemieckich bibliotekach oraz archiwach. Działanie naukowe przyczyniło się do zebrania materiału do badań, których efektem była publikacja naukowa *Rudolph Brilloff, the Olympic Games, and Salto Mortale in Circus Performances in the Grand Duchy of Posen*, wchodząca w skład cyklu habilitacyjnego stanowiącego osiągnięcie główne.

Członkostwo w międzynarodowych oraz krajowych organizacjach naukowych:

→ Od 2023 – członek Międzynarodowego Towarzystwa Historyków Olimpijskich (ang. International Society of Olympic Historians – ISOH).

→ Od 2023 – członek Polskiej Akademii Olimpijskiej (wcześniej, od 2016 roku, członek Koła Młodych Polskiej Akademii Olimpijskiej, a od 2019 roku jego przewodniczący).

→ Od 2022 – członek Międzynarodowego Towarzystwa Historii Wychowania Fizycznego i Sportu (ang. International Society for the History of Physical Education and Sport – ISHPES).

→ Od 2021 – członek Stowarzyszenia Absolwentów Międzynarodowej Akademii Olimpijskiej (ang. International Olympic Academy Participants Association – IOAPA; w latach 2022-2023 pełniący funkcję krajowego koordynatora stowarzyszenia w Polsce).

Współpraca naukowa z przedstawicielami zagranicznych ośrodków naukowych:

Podczas realizacji różnego rodzaju badań naukowych nawiązałem współpracę z wieloma przedstawicielami zagranicznych ośrodków naukowych, której efektem były współautorskie publikacje naukowe. W gronie międzynarodowych współpracowników byli między innymi:

- John Gleaves (Uniwersytet Stanowy Kalifornii, Fullerton, Stany Zjednoczone)
- Walker J. Ross (Uniwersytet Karoliny Południowej, Columbia, Stany Zjednoczone)
- Maressa Calthorpe-Croft (Uniwersytet Technologiczny Queensland, Brisbane, Australia)
- George Margaritis (Uniwersytet Peloponeski, Tripoli, Grecja)

- Thayse Natacha Gomes (Uniwersytet Federalny Sergipe, São Cristóvão, Brazylia)
- Mablina Thuany (Uniwersytet w Porto, Porto, Portugalia)
- Nuno Almeida (Politechnika w Leirii, Leiria, Portugalia)
- Antonella Muscella (Uniwersytet Salento, Lecce, Włochy)
- Santo Marsigliante (Uniwersytet Salento, Lecce, Włochy)
- Jonathan Adedayo Odukoya (Uniwersytet Covenant, Ota, Nigeria)
- Aymen Hawani (Uniwersytet Manouba, Manuba, Tunezja)
- Maher Mrayah (Uniwersytet Manouba, Manuba, Tunezja)
- Anis ben Chikha (Uniwersytet Manouba, Manuba, Tunezja)
- Liwa Masmoudi (Uniwersytet Sfax, Safakis, Tunezja)
- Omar Trabelsi (Uniwersytet Jendouba, Al-Kaf, Tunezja)
- Mohamed Abdelkader Souissi (Uniwersytet Gafsa, Kafsa, Tunezja)
- Arkaitz Castañeda-Babarro (Uniwersytet Deusto, Bilbao, Hiszpania)
- Patxi León-Guereño (Uniwersytet Deusto, Bilbao, Hiszpania)
- Aitor Martínez Aguirre-Betolaza (Uniwersytet Deusto, Bilbao, Hiszpania)
- Eneko Balerdi-Eizmendi (Uniwersytet Deusto, San Sebastián, Hiszpania)
- Miguel Ángel Tapia-Serrano (Uniwersytet Estramedury, Bajadoz, Hiszpania)
- Jose Burgos (Międzynarodowy Uniwersytet La Rioja, Logroño, Hiszpania)
- Héctor Galindo-Domínguez (Uniwersytet Francisco de Vitoria, Madryt, Hiszpania)

Współpraca naukowa z przedstawicielami polskich ośrodków naukowych:

Podczas realizacji różnego rodzaju badań naukowych nawiązałem także współpracę z wieloma przedstawicielami polskich ośrodków naukowych, której efektem były liczne współautorskie publikacje naukowe. W gronie polskich współpracowników byli między innymi:

- Marek Kazimierczak (AWF Poznań)
- Ewa Malchrowicz-Moško (AWF Poznań)
- Joanna Poczta (AWF Poznań)
- Arkadiusz Włodarczyk (AWF Warszawa)
- Krzysztof Sas-Nowosielski (AWF Katowice)
- Zdzisława Dacko-Pikiewicz (Akademia WSB)
- Grzegorz Kwiatkowski (Politechnika Koszalińska)
- Adrianna Banio (Uniwersytet Szczeciński)

- Karolina Krupa-Kotara (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)
- Mateusz Grajek (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)
- Karolina Sobczyk (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)
- Ewa Misterna (Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu)
- Adam Szabelski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Udział w międzynarodowych szkołach letnich:

→ 2021 (lipiec) – uczestnik międzynarodowej szkoły letniej *Heritage and Innovation* organizowanej przez Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie w ramach projektu ILUCIDARE (zakwalifikowany do grupy 24 uczestników spośród 628 zgłoszonych).

→ 2021 (czerwiec) – uczestnik międzynarodowej szkoły letniej *Tourism and Crisis* organizowanej przez szwajcarski Uniwersytet w Lozannie.

Udział w międzynarodowych oraz ogólnopolskich konferencjach naukowych:

→ Stalowa Wola, 12.12.2023 – Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Ojciec i ojcostwo w eksploracjach naukowo-badawczych”; organizator: Akademia Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu oraz Fundacja Campus w Stalowej Woli; temat referatu: „Rudolph Brilloff jako ojciec niemieckiego cyrku i opiekun kolejnych pokoleń sztukmistrzów”.

→ Warszawa, 01.12.2023 – Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Sport kobiet – historia i współczesność”; organizator: Wydział Wychowania Fizycznego, Katedra Turystyki i Rekreacji, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie; temat referatu: „Recepcja wizerunku mistrzyni cyrkowej Miss Elli w relacjach Gazety Wielkiego Księstwa Poznańskiego”.

→ Wrocław, 25.03.2023 – Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Zwierzęta, stworzonka, menażerie: dyskursy różnorakie”; organizator: Ośrodek Badawczy Facta Ficta, Katedra Porównawczych Studiów Cywilizacji Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach; temat referatu: „Struś w cyrku olimpijskim, słoń w cyrku nowojorskim, czy akrobatyka w teatrze małym? Pokazy z udziałem zwierząt jako forma cyrkowej rywalizacji w Wielkim Księstwie Poznańskim”.

- Wągrowiec, 19.11.2022 – Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Człowiek i środowisko”; organizator: Akademia Nauk Stosowanych im. Księcia Mieszka I w Poznaniu (Wydział Nauk Społecznych Filii ANSM w Wągrowcu) oraz Starostwo Wągrowieckie; temat referatu (wspólnie z prof. AWF dr hab. Markiem Kazimierczakiem): „Dylematy nie zrównoważonego rozwoju w antropocenie. W stronę postwzrostowej turystyki”.
- Poznań, 01.10.2022 – Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Rak piersi, profilaktyka i leczenie w ujęciu interdyscyplinarnym”; organizator: Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu oraz Wielkopolskie Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Poznaniu (Oddział Chirurgii Onkologicznej Chorób Piersi i Breast Cancer Unit); temat referatu (wspólnie z dr Joanną Poczta): „Motywacje Amazonek do biegania na tle ideologii healthismu”.
- Fullerton, 19.03.2022 – IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa z zakresu sportu i olimpizmu; organizator: Center for Sociocultural Sport and Olympic Research at California State University, Fullerton; temat referatu: „Disseminating the Olympic Idea in the Grand Duchy of Posen”.
- Warszawa, 11.12.2021 – Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe „Kultura fizyczna w interakcyjnej perspektywie”; organizator: Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie oraz Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej; temat referatu: „Overtourism a interakcja w lefeberowskiej perspektywie”.
- Kraków, 15.03.2019 – II Seminarium Olimpijskie; organizator: Pracownia Olimpizmu oraz Instytut Nauk Społecznych Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie; temat referatu: „Polityczne aspekty IV Zimowych Igrzysk Olimpijskich w materiałach wystawy historycznej archiwum Olimpijskiego Stadionu Narciarskiego w Garmisch-Partenkirchen”.
- Poznań, 26.10.2018 – Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Turystyka kulturowa: teoria i praktyka. Stan badań, praktyczne zastosowania i perspektywy rozwoju”; organizator: Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu; temat referatu (wspólnie z dr Ewą Malchrowicz-Moško): „Poland Heritage Sport Tourism”.
- Poznań, 15.06.2018 – II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Laboratorium doświadczeń turystycznych. Kontrowersje i problemy wokół współczesnej gospodarki turystycznej”; organizator: Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu; temat referatu (wspólnie z dr Ewą Malchrowicz-Moško): „Kontrowersyjne aspekty turystyki sportowej”.

Uczestnictwo w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji naukowych:

→ Poznań, 16.11.2023 – Komitet Naukowy – Festiwal Studenckich Kół Naukowych, „Studencki ruch naukowy AWF w Poznaniu – stan i perspektywy rozwoju”; organizator: Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu.

→ Łódź, 17-19.11.2022 – Komitet Naukowy – ITC2022, International Tourism Congress; organizator: Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego oraz Centre for Tourism Research, Development and Innovation (CiTUR).

→ Poznań, 30.09-01.10.2022 – Komitet Organizacyjny – Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Rak piersi, profilaktyka i leczenie w ujęciu interdyscyplinarnym”; organizator: Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu oraz Wielkopolskie Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Poznaniu (Oddział Chirurgii Onkologicznej Chorób Piersi i Breast Cancer Unit).

Nagrody i wyróżnienia:

W 2022 roku zostałem laureatem nagrody dla młodych naukowców „Ciągłe Naprzód” za osiągnięcia badawcze realizowane w Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. W tym samym roku zostałem także wyróżniony dyplomem Polskiej Akademii Olimpijskiej w konkursie „Logos Olimpijski” w kategorii na najlepsze publikacje książkowe z zakresu olimpizmu – jako autor rozdziału w pracy zbiorowej *Letnie Igrzyska Olimpijskie Tokyo 2020 w obliczu pandemii COVID-19* napisanej pod redakcją Adrianny Banio i wydanej nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Szczecińskiego.

---

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

Prowadzenie zajęć dydaktycznych w zagranicznych ośrodkach naukowych (w ramach programu Erasmus+ dla nauczycieli akademickich – mobilność STA):

→ 2023 (październik) – Uniwersytet Maltański, Msida, Malta – zajęcia z tematyki *Poland as a Sports Tourism Destination* i *Pseudo-Olympics as a Form of Propagation of the Olympic Idea*.

→ 2023 (kwiecień) – Litewski Uniwersytet Sportowy, Kowno, Litwa – zajęcia z tematyki *Poland as a Tourist Destination: History and Heritage of Sport and Culture*.

→ 2022 (maj) – Politechnika w Leirii, Leiria, Portugalia – zajęcia z tematyki *Sports Tourism in Poland i UNESCO Heritage in Poland*.

Prowadzenie zajęć dydaktycznych w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu (na kierunkach *Turystyka i rekreacja, Sport, Wychowanie fizyczne*) z przedmiotów:

Ceremoniał sportowy, Protokół dyplomatyczny, Protokół dyplomatyczny spec., Planowanie turystyczne, Etykieta w hotelarstwie i gastronomii, Dziedzictwo przyrodnicze w turystyce, Dziedzictwo kulturowe w turystyce, Kultury wybranych regionów świata, Społeczne aspekty czasu wolnego, Organizacje sportowe w stosunkach politycznych, Turystyka i sport w czasach kryzysu, Turystyka sportowa, Ochrona własności intelektualnej, Proseminarium dyplomowe.

Organizacja spotkań popularyzujących naukę i praktykę z zakresu kultury fizycznej:

W latach 2022-2023 byłem współorganizatorem kilku spotkań w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu, mających na celu popularyzację nauki oraz praktyki z zakresu kultury fizycznej. Pośród zaproszonych gości znaleźli się między innymi prof. Holger Preuss, dr Julia Jastrzębek, dr Bartłomiej Łuć, mgr Natalia Madaj-Smolińska czy mgr Dorota Kabała.

Pełnienie funkcji promotorskich:

Byłem promotorem czternastu prac licencjackich, a także recenzentem kilku prac licencjackich oraz magisterskich obronionych na kierunku *Turystyka i rekreacja*.

Pełnienie funkcji opiekuna specjalności studiów:

Jestem współautorem programu specjalności *Menedżer eventów sportowo-rekreacyjnych* dostępnej dla studentów II stopnia kierunku *Turystyka i rekreacja* w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu, opracowywałem sylabusy nowo zaproponowanych przedmiotów, a po uruchomieniu specjalności zostałem jednym z jej dwóch równorzędnych opiekunów.

Pełnienie funkcji koordynatora tematycznego:

Byłem odpowiedzialny za realizowanie roli koordynatora tematycznego w specjalnym wydaniu czasopisma *Frontiers in Psychology* zatytułowanym *COVID-19 Epidemiological Situation as a Psychosocial Determinant of Trauma and Stress* i umieszczonym w sekcji *Personality and Social Psychology*. Głównymi redaktorami tematycznymi wydania byli dr Mateusz Grajek (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach), dr Jonathan Adedayo Odukoya (Uniwersytet Covenant w Ota, Nigeria) i prof. Ewa Misterska (Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu).

Opieka nad studenckim kołem naukowym:

Od kwietnia 2021 roku pełnię funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Turystyki Sportowej, którego celem działalności jest utrwalanie wiedzy teoretycznej oraz praktycznej z zakresu turystyki sportowej, a także prowadzenie badań dotyczących skutków organizacji eventów sportowych dla destynacji turystycznych i potencjału regionów do rozwoju turystyki sportowej. Jedną z cyklicznych inicjatyw Koła jest organizacja „Spaceru sportowego z AWF” przypominającego historię i dziedzictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu.

Recenzowanie publikacji naukowych:

Zrecenzowałem łącznie 99 publikacji naukowych w następujących czasopismach:

a) Czasopisma ze wskaźnikiem Impact Factor: *Adolescents, Applied Sciences, Behavioral Sciences, BMC Public Health, Brain Sciences, Children, European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education, Frontiers in Psychology, Healthcare, Journal of Men's Health, Life, Nutrients, Physical Culture and Sport. Studies and Research, Sports, Sustainability, The International Journal of the History of Sport.*

b) Czasopisma bez wskaźnika Impact Factor: *Geography and Tourism, International Journal of Environmental Research and Public Health, International Journal of Physical Education, Fitness and Sports, International Journal of Sport Communication, Journal of Education, Health and Sport, Journal of Functional Morphology and Kinesiology, Journal of Psychology and Psychotherapy Research, Journal of Risk and Financial Management, Polish Journal of Sport and Tourism, Quality in Sport, Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe, Sports Medicine and Health Science, Turyzm/Tourism, Women.*

Napisałem także recenzję podręcznika akademickiego *Turystyka sportowa* (wyd. AWF Poznań, 2018) autorstwa Ewy Malchrowicz-Moško, która została opublikowana w czasopiśmie *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe* (tom 2, nr 4, 2019, s. 196-198).

---

7. Inne informacje

W październiku 2020 roku oraz lipcu 2021 roku na zaproszenie Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej w Poznaniu zrealizowałem dwa gościnne wykłady dotyczące związków polityki z igrzyskami olimpijskimi, zatytułowane „Igrzyska a sport i polityka w Japonii” oraz „Igrzyska w Tokio – święto sportu czy przykład zachwiania olimpijskich idei?”.

Na zaproszenie Fundacji Instytut Poznański, w 2021 roku stworzyłem raport ekspercki zatytułowany „Miasto sportu” w ramach projektu „Narodziny Nowego Poznania”, a w 2023 roku uczestniczyłem czynnie w II edycji Poznańskiego Kongresu Gospodarczego, podczas którego byłem ekspertem w dwóch panelach: „Infrastruktura dla małego i dużego sportu. Jak realizować inwestycje dla wszystkich?” i „W poszukiwaniu miejsca dla kultury w Poznaniu”.

W latach 2021-2023 poprowadziłem trzy konferencje #KreatorSportu połączone z warsztatami ogólnorozwojowymi dla nauczycieli wychowania fizycznego, których organizatorem głównym był Polski Komitet Olimpijski, a partnerami Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Kinder Joy of Moving. W ramach prowadzenia konferencji przeprowadziłem także wywiady z polskimi olimpijczykami, takimi jak Tomasz Majewski, Justyna Kowalczyk-Tekieli, Renata Mauer-Różańska, Agnieszka Kobus-Zawojska, Leszek Blanik, Monika Pyrek, Oktawia Nowacka, Weronika Nowakowska oraz Małgorzata Białecka, a także rozmowy z wolontariuszami Igrzysk Europejskich 2023 Kraków-Małopolska.

Jestem członkiem Poznańskiego Stowarzyszenia Olimpijskiego oraz Wielkopolskiej Rady Olimpijskiej – organizacji zajmujących się propagowaniem i krzewieniem idei olimpijskiej, a także upowszechnianiem wartości i zasad olimpizmu oraz kultury olimpijskiej.

W 2023 roku dołączyłem do Stowarzyszenia Mensa Polska, którego celem jest m.in. popieranie badań naukowych określających charakter, rodzaj oraz zastosowanie ludzkiej inteligencji.